

**OKTATÁSI
HIVATAL**

**DIPLOMÁS PÁLYAKÖVETÉSI RENDSZER
HALLGATÓI VIZSGÁLAT 2023**

Kutatási zárótanulmány

Oktatási Hivatal

Felsőoktatási Elemzési Főosztály

2024

Tartalomjegyzék

HALLGATÓI VIZSGÁLAT 2023	3
Bevezetés	3
A válaszadók összetétele és jellemzői	3
Képzési jellemzők.....	4
Hallgatói szolgáltatásokkal való elégedettség	6
Szervezeti tagság az intézményen belül	8
Egyéb tanulmányok	9
Demográfiai és társadalmi összetétel	10
Középiskolai tanulmányok	12
Továbbtanulási motiváció, szak- és intézményválasztás.....	15
Az alap- és osztatlan képzés elkezdésének motivációi.....	15
A mesterképzés elkezdésének motivációi	18
Tanulmányok melletti munkavállalás.....	22
Munkavállalási attitűdök	28
Munkaerőpiaci és jövedelmi várakozások.....	30
Végzés utáni kilátások	33
Munkaerőpiaci felkészültség	33
Munkavállalási szándék.....	35
Továbbtanulási szándék mesterképzésben	38
Melléklet - Módszertani összefoglaló.....	43
Az adatfelvétel módszertana.....	43
A kutatás alapsokasága és a minta jellemzői.....	43

HALLGATÓI VIZSGÁLAT 2023

Bevezetés

A Diplomás Pályakövetési Rendszer 2023. évi hallgatói adatfelvételének a módszere online kérdőíves megkérdezés volt, amelyet az intézmények bonyolítottak le a 2022/2023. tanév második félévében aktív státuszban lévő hallgatóik körében. A kutatás az alap-, mester- és osztatlan képzések hallgatóira terjedt ki. A központi kérdőívre épülő intézményi megkeresésre beérkezett anonim válaszokat a felsőoktatási intézmények gyűjtötték, kezelték és adták át az Oktatási Hivatal számára, amely összesítette azokat. Az adattisztítás után az adatokat súlyozási eljárással (a képzési szint, a képzési terület, a munkarend és a válaszadó neme változókat használva) tettük országos szinten reprezentatívvá.¹ Az adatfeldolgozás legfontosabb eredményeket ebben a jelentésben adjuk közre.

A válaszadók összetétele és jellemzői

A FIR adatszolgáltatás alapján a 2022/23. tanév tavaszi félévében az aktív hallgatók létszáma összesen 218 396 fő volt alap-, mester és osztatlan képzésben. Az adatfelvételek révén összeállt tisztított adatbázis elemszáma 29 210 fő. A súlyozás során az adatokat az alapsokasági arányokhoz igazítottuk, így a kutatás adatai országos érvényességgel bírnak a módszertani összefoglalóban leírtak figyelembevételével.

1. táblázat: A súlyozott országos adatbázis néhány főbb jellemzője

		N	%
Képzési szint	Alapképzés (BA/BSc/BProf)	19122	65,5%
	Mesterképzés (MA/MSc)	4469	15,3%
	Osztatlan képzés	5620	19,2%
	<i>Összesen</i>	<i>29210</i>	<i>100,0%</i>
Képzési terület	Agrár	1269	4,3%
	Államtudományi	569	1,9%
	Bölcseztudomány	2474	8,5%
	Hitéleti	456	1,6%
	Informatika	2559	8,8%
	Jogi	1636	5,6%
	Gazdaságtudományok	5821	19,9%
	Műszaki	3738	12,8%
	Művészet	744	2,5%
	Művészetközvetítés	153	0,5%
	Orvos- és egészségtudomány	3916	13,4%
	Pedagógusképzés	2924	10,0%
	Sporttudomány	579	2,0%
	Társadalomtudományok	1685	5,8%
	Természettudomány	687	2,4%
	<i>Összesen</i>	<i>29210</i>	<i>100,0%</i>

¹ A részletes adatfelvételi és módszertani leírást a melléklet tartalmazza.

Munkarend	Nappali	22154	75,8%
	Részidős	7056	24,2%
	<i>Összesen</i>	<i>29210</i>	<i>100,0%</i>
A válaszadó neme	Férfi	13340	45,7%
	Nő	15870	54,3%
	<i>Összesen</i>	<i>29210</i>	<i>100,0%</i>
A válaszadó életkora	- 20 éves	4233	14,5%
	21-23 éves	11609	39,7%
	24-29 éves	6101	20,9%
	30 éves vagy idősebb	4991	17,1%
	Válaszhiány	2276	7,8%
	<i>Összesen</i>	<i>29210</i>	<i>100,0%</i>

Képzési jellemzők

A válaszadók kétharmada vesz részt alapképzésben, 19% az osztatlan képzésben tanulók aránya, s 15% a mesterképzésben tanulóké. A nappali munkarendben tanulók aránya 76%, míg a többi munkarend együttesen 24%-ot tesz ki. Jelentősen nagyobb a nem nappali munkarendű hallgatók aránya államtudományi (59%) és hitéleti (57%) képzésben, de pedagógusképzésben (43%), sporttudományi területen (45%), illetve jogi (29%) és gazdaságtudományi képzésben (28%) is az átlag feletti.

A válaszadó hallgatók négyötöde állami ösztöndíjas képzésben vesz részt (ideértve a közszolgálati ösztöndíjat és a Corvinus ösztöndíjat is), míg egyötödük önköltséges képzésben. A költségtérítéses hallgatók aránya az átlagosnál magasabb a jogi (67%) és a gazdaságtudományi (38%) képzési területen, továbbá a részidős képzésben (36%).

A válaszadó hallgatók között 40% azoknak az aránya, akik a képzésük elején állóknak tekinthetők, hiszen 2022-ben vagy 2023-ban kezdték meg tanulmányaikat. A képzésüket 2021-ben kezdők aránya 28%, míg 16% 2020-ban, további 16% pedig ezt megelőzően lépett be a kérdőív alapjául szolgáló képzésbe. A végzési évet tekintve 17% nyilatkozott úgy, hogy várhatóan 2023-ban befejezi a tanulmányait. (Ezek az adatok azért is fontosak, mert a kérdőív bizonyos kérdései csak a képzésük elején állókra, míg mások csak a képzés vége előtt állókra vonatkoztak.)

A tanulmányokban való előmenetel szempontjából fontos tudni azt, hogy a válaszadók 8%-a már megszakította, passzíválta valamikor a jelenlegi tanulmányait, s nagyjából ugyanennyien, a hallgatók mintegy egytizede valószínűsíti azt, hogy lehet valamilyen késlekedés a tanulmányok menetében, vagy azért, mert passzíváltatják a félévüket, vagy azért, mert képzést váltanának. Passzív félévet, rövidebb ideig tartó szünetet a tanulmányokban a válaszadók 6,5%-a tart többé-kevésbé valószínűnek, hosszabb idejű megszakítást vagy a tanulmányok félbehagyását 3% tervezi, míg szakváltást és intézményváltást ugyancsak 3-3% valószínűsít.

70% azoknak az aránya, akik biztosak abban, hogy a futó tanulmányaik során egyetlen passzív félévük sem lesz, míg 24% többé-kevésbé valószínűsít ilyet, tehát az időbeli végzés és a tanulmányok folytatása szempontjából a passzíválás tűnik a legvalószínűbb akadályozó tényezőnek. Amennyiben a négy lehetséges akadályt, hátráltató tényezőt együttesen nézzük, a

hallgatók 62%-a mondta, hogy őt biztosan egyik sem érinti majd a tanulmányai során, míg a többiek egy vagy több lehetőség esetében kisebb-nagyobb valószínűséget adtak neki.

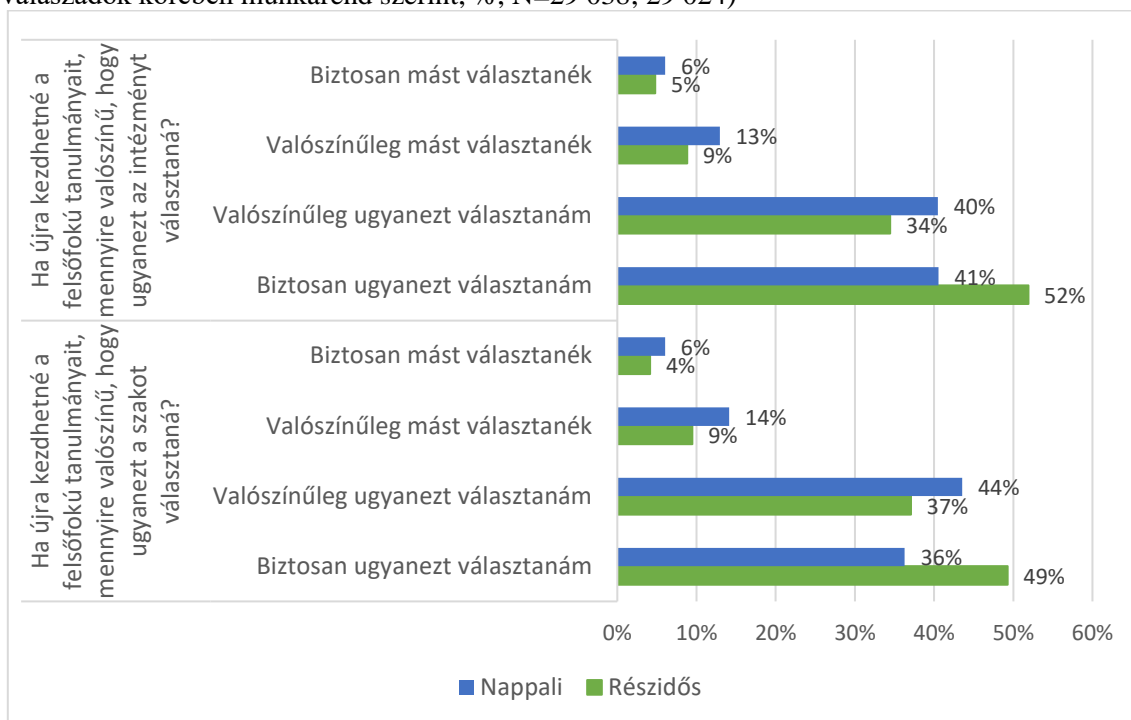
2. táblázat: Mennyire valószínű, hogy a jelenlegi tanulmányai során ...? (% , a válaszadók körében, N=28 993 – 29 042)

	(Szinte) biztos	Inkább igen	Inkább nem	Biztosan nem
...megszakítja a tanulmányait és ugyanezen a szakon intézményt vált?	0,7	1,8	15,8	81,8
...megszakítja a tanulmányait és más szakot kezd el tanulni?	0,8	1,9	14,9	82,5
...végleg vagy hosszabb időre abbahagyja a tanulmányait?	0,7	2,0	14,8	82,5
...évet halaszt, rövidebb időre abbahagyja a tanulmányait?	1,6	4,8	23,8	69,7

A hallgatók túlnyomó többsége újra a jelenleg tanult szakot és ugyanezt az intézményt választaná. A nappali képzésben résztvevők valamivel kevésbé biztosak jelenlegi választásukban, mint a részidős képzésekben tanulók, de mind az intézmény, mind a szak újraválasztási aránya körükben is 80% körüli.

1. ábra. A szak és az intézmény újraválasztása

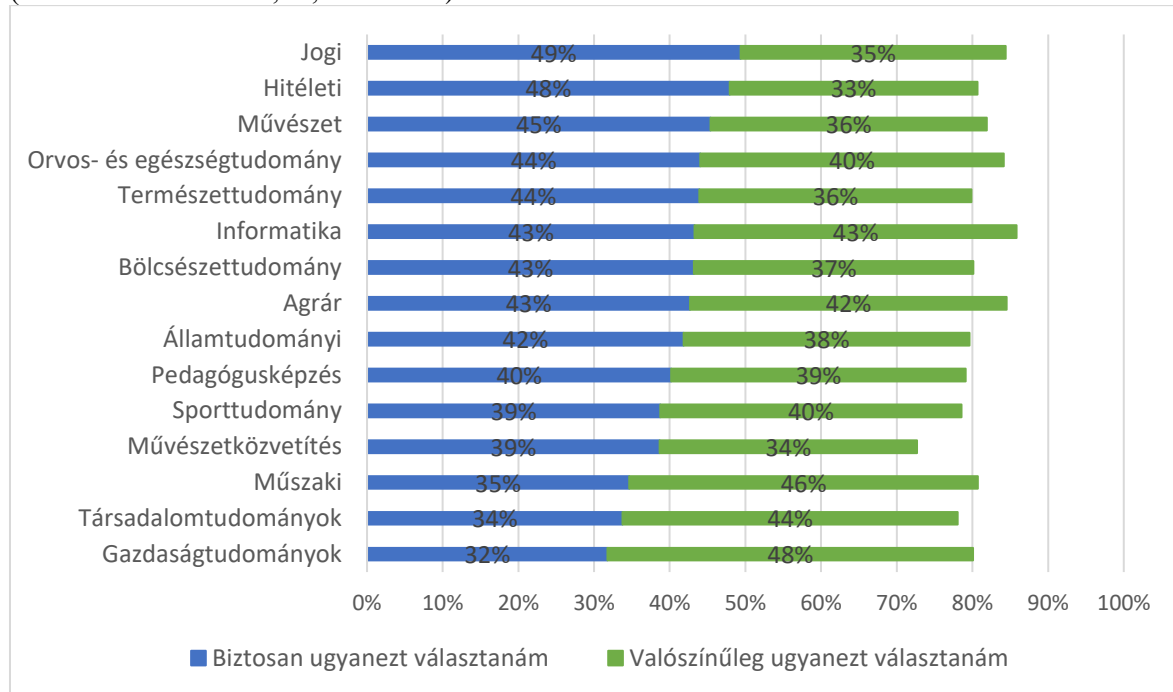
(a válaszadók körében munkarend szerint, %, N=29 038; 29 024)

A szakhoz való ragaszkodást képzési területek szerint vizsgálva az látható, hogy a jogi és a hételeti képzési területen tanulók választanák leginkább biztosan újra a jelenleg tanult szakot (minden második hallgató), de a művészeti, az orvos- és egészségtudományi, természettudományi képzési területeken tanulók is az átlagosnál gyakrabban biztosak abban, hogy ismét a tanult szakot választanák. Amennyiben a „biztosan” és a „valószínűleg” válaszok

együttes arányát nézzük, akkor pedig a jogi, valamint az orvos- és egészségügyi terület mellett az informatika és az agrár képzési területeken a legmagasabb a szakok újraválasztási hajlandósága, de a 80%-ot valamivel meghaladja a művészeti, hitéleti és műszaki képzési területeken is.

2. ábra. A szakot biztosan vagy valószínűleg újraválasztók aránya képzési terület szerint (a válaszadók körében, %, N=29 039)

Hallgatói szolgáltatásokkal való elégedettség

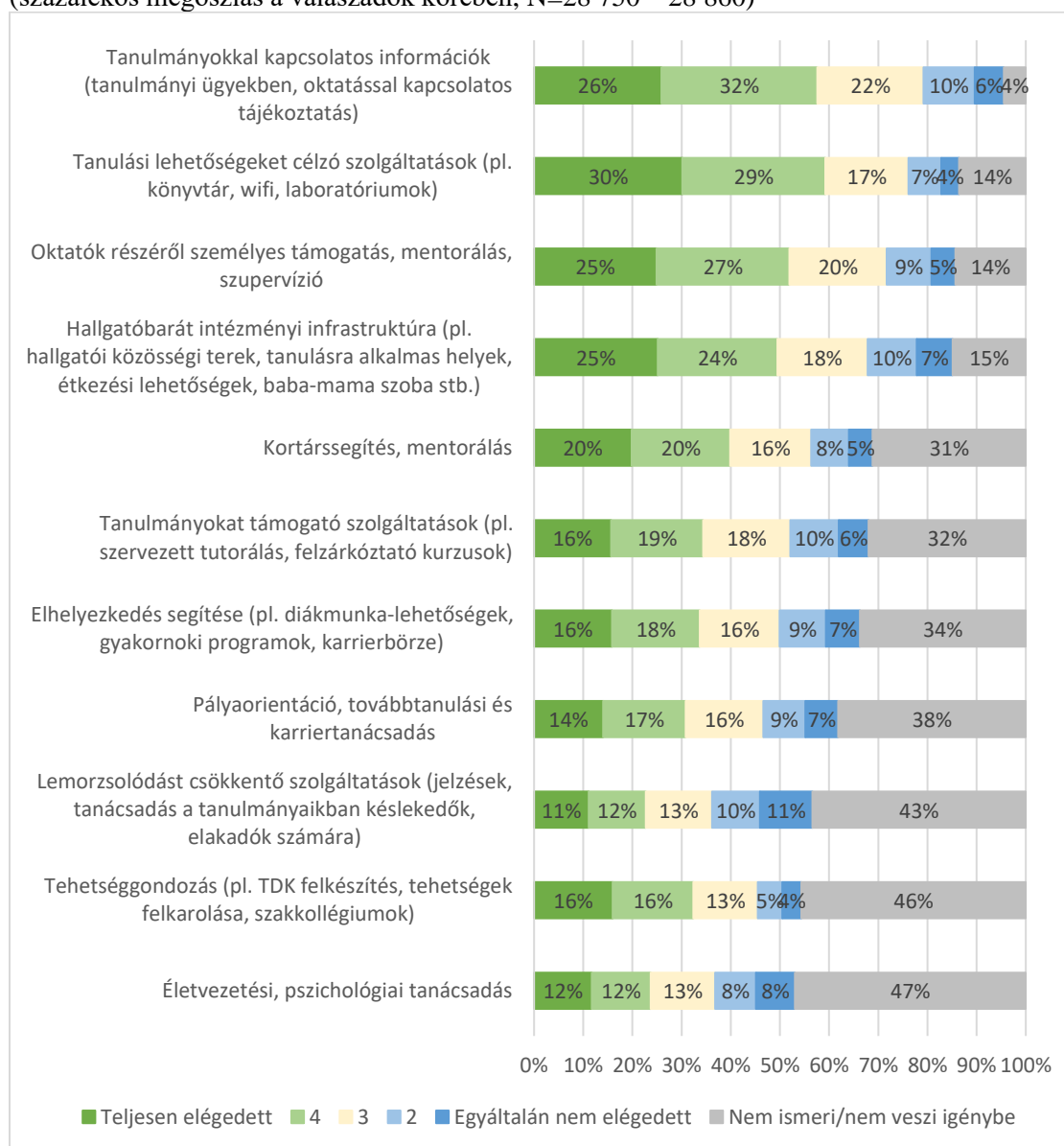
A hallgatók egy 5 fokú skála segítségével előre megadott szempontok szerint értékelték jelenlegi intézményük egyes szolgáltatásait, s ezzel egyidejűleg azt is jelezheték, ha valamely szolgáltatást nem ismernek, mert például nincs olyan az intézményükben, vagy nem találkoztak vele, nem veszik azt igénybe.

Elsőként azt vizsgáljuk meg, hogy mely szolgáltatásokat milyen arányban tudták értékelni a hallgatók, s hogyan alakul az értékelések megoszlása. Amint a következő ábrán is jól látható, a tanulmányokhoz közvetlenül kapcsolódó szolgáltatásokról (információnyújtás, tanulási infrastruktúra, oktatói támogatás, intézményi infrastruktúra) a hallgatók túlnyomó része tudott értékelést adni, s az is látható, hogy többségében inkább elégedettnek mutatkoztak a szolgáltatások értékelése során. Jólal kevesebben tudtak azonban értékelni olyan, a tanulmányokhoz szorosan kapcsolódó szolgáltatásokat, mint például a kortárssegítés, szervezett felzárkóztatás, lemorzsolódás megelőzését szolgáló szolgáltatások, illetve a tanulmányokhoz szorosan nem kapcsolódó, inkább az életvezetést, egyéni életutat segítő néhány szolgáltatás (pályaorientáció, tehetség gondozás, életvezetési tanácsadás, karriertanácsadás). Ezeket tehát a hallgatók kisebb része, esetenként fele-kétharmada tudta csak érdemben megítélni, vagy azért, mert intézményében nem érhető el az adott szolgáltatás, vagy pedig azért, mert a hallgató személy szerint nem veszi azokat igénybe. Ebben a tekintetben

minden bizonnyal intézmények szerint jelentős eltérések vannak, adataink alapján azonban az egyes intézményekre vonatkozóan nem tudunk megbízható következtetéseket levonni.

3. ábra. Egyes hallgatói szolgáltatások megítélése

(százalékos megoszlás a válaszadók körében, N=28 750 – 28 860)

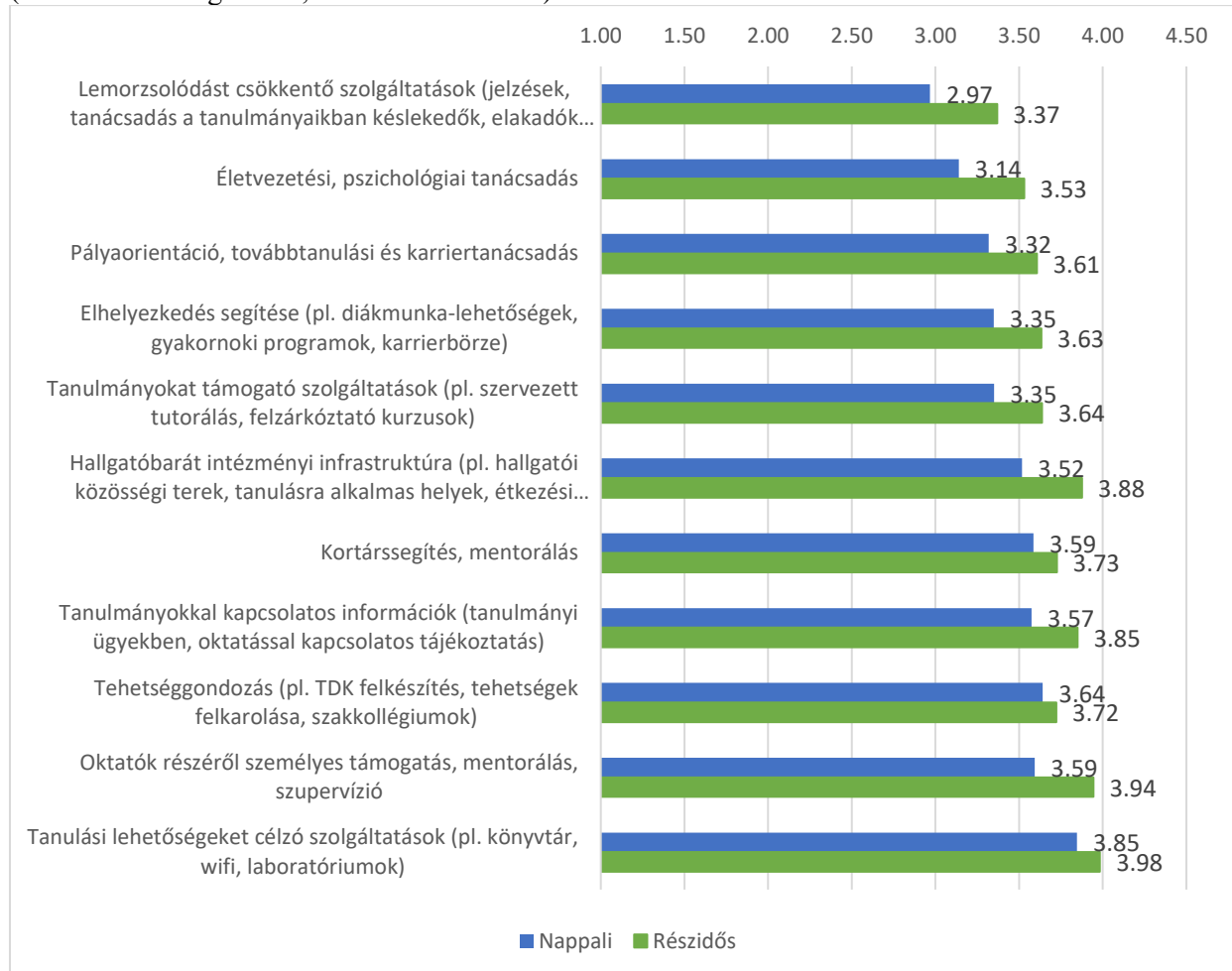

Az előző adatsorból is látszik, hogy összességében inkább elégedettek az intézményi szolgáltatásokkal a hallgatók, bár elég sokan adtak közepes osztályzatot is. Amennyiben csupán azok válaszait vizsgáljuk, akik tudták értékelni az egyes szolgáltatástípusokat, akkor az ötfokú skálán az átlageredmények 3,0 és 4,0 között alakulnak. A legalacsonyabb értékelést a lemorzsolódás csökkentését célzó szolgáltatások (3,05) illetve az életvezetési, pszichológiai tanácsadás (3,21) kapták. E két területen tehát még azok is, akik ismerik vagy használták ezeket, kevésbé tűnnek elégedettnek. A felsorolt kategóriák közül a legpozitívabb a tanulási lehetőségeket célzó infrastrukturális szolgáltatások megítélése (3,87), de pozitívnak tekinthető az oktatók tanulmányokat támogató munkája is (3,68), továbbá a tehetséggondozó tevékenység (3,66), a kortárssegítés (3,62) és a tanulmányokkal kapcsolatos információk hallgatókhoz való eljuttatása (3,64). A pályaorientáció, karriertanácsadás, elhelyezkedési lehetőségek és a

tanulmányokat támogató szervezett felzárkóztató foglalkozások értékelése nagyon hasonló, az ötfokú skálán 3,37 és 3,41 közötti. Az elemzés során a nappalis és részidős munkarendű hallgatók átlagait összehasonlítva azt találtuk, hogy a részidős hallgatók valamennyi kategóriában elégedettebbek, mint nappalis társaik.

4. ábra. Hallgatói elégedettség egyes szolgáltatásokkal

(az 1-5 skála átlagértékei, N=15 245 – 27 566)

Szervezeti tagság az intézményen belül

Minden ötödik válaszadó (18%) kollégista, 5%-uk pedig szakkollégista. Amennyiben azonban csak a nappali munkarendben tanulókat vizsgáljuk a kollégisták aránya 23% és 7% a szakkollégistáké. A hallgatókat egyetemi programokhoz, szervezetekhez való kapcsolódásukról, közéleti tagságukról kérdezve azt találtuk, hogy a legtöbben (8%) kutatási feladatokban, projekteken vesznek részt (TDK, kutatócsoport), illetve egyetemi sport, kulturális, vagy egyéb csoport tagjai (5%), közel 4% tevékenykedik valamilyen hallgatói érdekképviselőben, 3% pedig egyetemi tehetséggondozó programban.

Amennyiben a kollégiumi tagságon kívül a többi választ együttesen vizsgáljuk, azt találjuk, hogy a hallgatók közel negyede (23%) vesz részt valamilyen (egyetemi léthez kötődő) szervezet munkájában, vagy végez kutatási feladatokat, tagja tehetséggondozó, illetve szakkollégiumi programnak. A legtöbben a felsoroltak közül egynek a résztvevői. A férfiak aktívabbak e téren

valamivel (26%), mint a nők (21%). A nappali munkarendűek körében is gyakoribb e plusz feladatok vállalása (29%), mint a részidős hallgatók körében (5%). A nappali munkarendűeket részletesebben vizsgálva, közülük az osztatlan képzésbe járók a legaktívabbak (40%), a mesterképzéseseken belüli arány 35% volt, míg az alapképzésre járók között 24%, s a kollégisták is gyakrabban jelölték közülük bármelyik válaszlehetőséget (47%), mint a nem kollégisták (23%).

3. táblázat: Egyetemi szervezeti tagság, csoporthoz tartozás (% , a válaszadók körében, N=28 564 – 28 813)

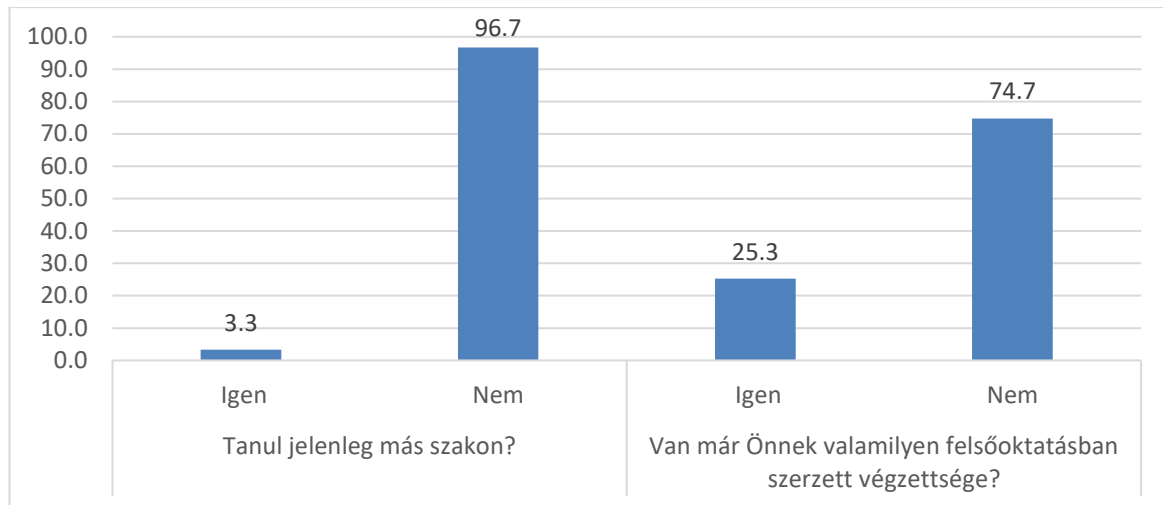
	Igen	Nem
Kollégista	18,1	81,9
Szakkollégista	5,3	94,7
Kutatócsoport tagja, TDK-résztevő	8,6	91,4
Tehetséggondozó program résztvevője	2,6	97,4
HÖK vagy egyéb hallgatói érdekképviselő tisztségviselője	3,5	96,5
Egyetemi sport/kulturális csoport (pl. tánckör, zenekar, énekkar stb.) tagja	4,7	95,3
Egyéb egyetemi csoport, szervezet tagja	8,6	91,4

Egyéb tanulmányok

A hallgatók 3%-a tanul jelenleg másik szakon is, s egynegyedüknek van már valamilyen felsőfokú végzettsége. Ez utóbbi csoportban értelemszerűen a mesterképzéses hallgatók aránya a legmagasabb, de az alapképzésben vagy osztatlan képzésben tanulók egytizede (13%, illetve 11%) is már a második (vagy többedik) felsőfokú végzettségéért tanul. Míg a nappali munkarendűek 14%-ának, a részidős vagy távoktatási képzésben tanulók 60%-ának nem a jelenlegi lesz az első felsőfokú végzettsége. Értelemszerűen minél idősebb hallgatóról van szó, annál valószínűbb, hogy nem az első felsőfokú végzettséget szerzi majd meg: a 30 éves vagy annál idősebb korosztálynak már a 64%-a, míg a 24-29 évesek 45%-a tartozik ebbe a körbe, a 24 év alattiaknak pedig kevesebb mint 8%-a.

A jelenleg mesterképzésben tanulók 81%-a számolt be alapképzésben szerzett végzettségről, 7%-uk másik mesterképzésben, 7%-uk régi típusú főiskolai képzésben, 3%-uk pedig hagyományos egyetemi képzésben szerzett végzettséget, míg néhányan más végzettségi formákat jelöltek meg. Az alapképzésben tanulók és valamilyen felsőfokú végzettséggel rendelkezők 44%-a egy másik alapképzésben szerzett végzettség birtokosa, 27% szerzett végzettséget felsőfokú szakképzésben/felsőoktatási szakképzésben, 7%-uk főiskolai, 8%-uk pedig egyetemi képzésben, míg 9%-uknak már mesterképzéses végzettsége is van. A jelenleg osztatlan képzésben tanulók és más felsőfokú végzettséggel rendelkezők körében azok tábora a legnépesebb, akik alapképzéses diplomával bírnak (51%), 15% mesterképzésben, 14% osztatlan képzésben, 8% főiskolai képzésben, 6% pedig egyetemi képzésben szerzett korábban végzettséget.

5. ábra: Párhuzamosan végzett felsőfokú tanulmányok és megelőző felsőfokú végzettség (% , a válaszadók körében, N=29 147; 28 772)

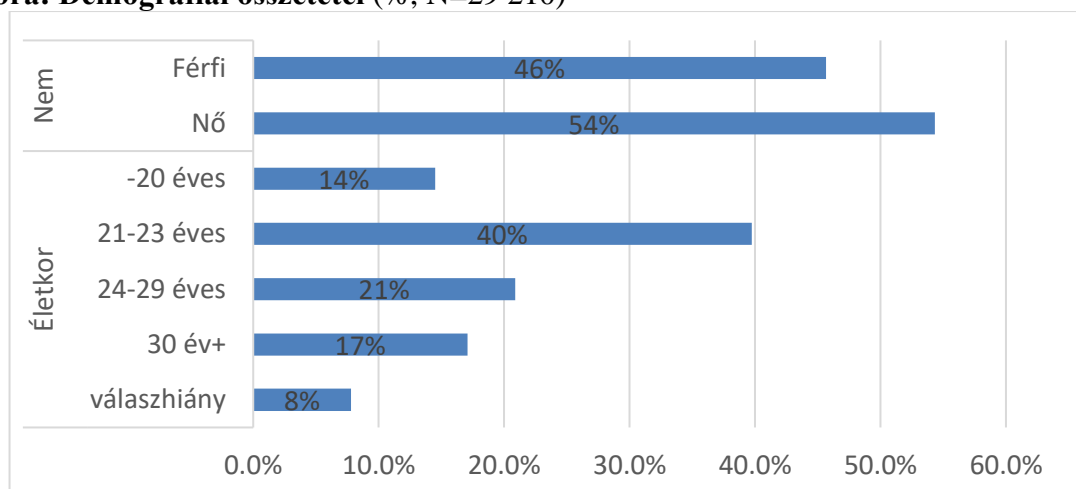

Demográfiai és társadalmi összetétel

A válaszadók 54%-a nő, 46%-a férfi, az átlagéletkor pedig 25,8 év volt a hallgatók körében. Az életkori összetételt tekintve a legnagyobb csoportot (40%) a 21-23 évesek adják, a hallgatók 21%-a pedig 24-29 éves. A legfeljebb 20 évesek aránya 14%, 17% pedig 30 éves vagy ennél idősebb. A kérdőívet kitöltők 8%-a nem válaszolt az életkorát illető kérdésre.

Az életkori összetételt tekintve munkarend szerint mutatkozik a legnagyobb eltérés, amit az is jelez, hogy a részidős képzésben tanulók átlagéletkora 35,6 év, míg a nappali képzésben tanulóké 22,5 év. Természetesen a vizsgált három képzési szint esetében is látszik eltérés, a mesterképzésben a legmagasabb az átlagéletkor (31 év), míg alapképzésben 25 év, osztatlan képzésben 24 év. A képzési területek közül az államtudományi és a hitéleti képzésben a legmagasabb a hallgatók átlagéletkora, ami nyilvánvalóan összefüggésben van azzal, hogy ezen a két képzési területen kiemelkedően magas a részidős képzésben tanulók aránya.

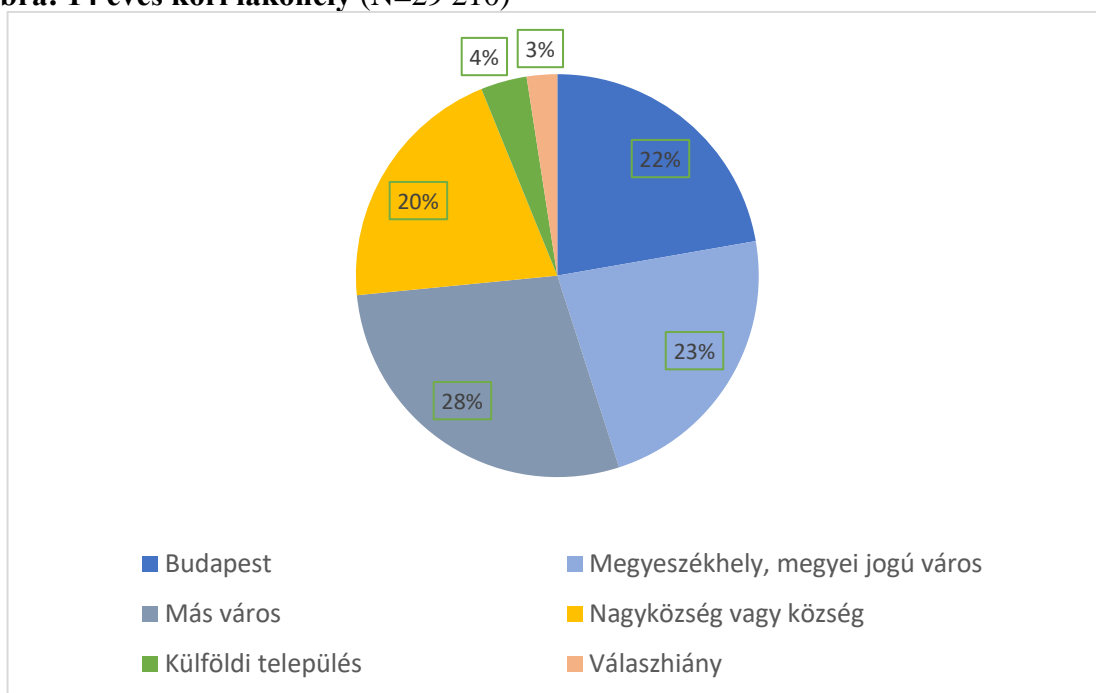
6. ábra: Demográfiai összetétel (% , N=29 210)

A válaszadók 11%-a házas, 30%-uk él tartós párkapcsolatban vagy élettársi kapcsolatban, 57%-uk egyedülálló, további 1% pedig elvált. A 18 év alatti gyermekkel rendelkezők aránya átlagosan 9% (a nappalis hallgatók körében 1%, a részidős képzésben tanulók körében 35%).

A hallgatók családi hátterére vonatkozó információk közül a 14 éves kori lakóhelyet és a szülők iskolai végzettségét vizsgáltuk. A hallgatók bő egyötöde (22%) élt a fővárosban 14 éves korában, s 23% valamely nagyobb városban (megyeszékhelyen), 28% kisebb városban, míg 20% községben lakott. A gyermekkorukban külföldön lakók aránya 4% volt, 2% pedig nem válaszolt erre a kérdésre. Míg a munkarend és a képzés szintje szerint nincs szignifikáns eltérés a gyermekkori lakóhely vonatkozásában, a képzési területek közötti eltérés jelentősebb: a vidéki, ezen belül a községekből érkező hallgatók magasabb arányát figyelhetjük meg államtudományi és agrárképzésben, valamint a pedagógusképzésben és a hitéleti képzésekben is.

7. ábra: 14 éves kori lakóhely (N=29 210)

A szülők iskolai végzettség szerinti mintázata azt mutatja, hogy az anyák között több a felsőfokú végzettségű, illetve az érettségizett, s kevesebb a szakmunkás végzettségű, mint az apák esetében. A két szülő iskolai végzettségét együttesen vizsgálva azt találjuk, hogy a hallgatók 85%-a olyan családból származik, ahol legalább az egyik szülő rendelkezett érettségivel, 56% pedig azoknak a hallgatóknak az aránya, akinek az esetében legalább az egyik szülő felsőfokú végzettségű volt a hallgató 14 éves korában. A szülők iskolai végzettsége az átlagosnál kedvezőtlenebb a részidős képzésben tanulók körében, ahol átlagosan a hallgatók 36%-ának legalább az egyik szülője rendelkezik felsőfokú végzettséggel, míg nappali munkarendben az arány 63%. Ez utóbbi csoporton belül 88% azoknak az aránya, akiknek legalább egyik szülője érettségizett és mindössze 12%-uk számolt be arról, hogy egyik szülője sem rendelkezik érettségi végzettséggel. A nappali munkarendű pedagógusképzésben illetve hitéleti képzésben tanulók esetében találunk legnagyobb arányban olyanokat, akik szüleinek az iskolai végzettsége az átlagosnál alacsonyabb.

4. táblázat: A szülők iskolai végzettsége a kérdezett 14 éves korában (%) , N=29 210)

	Apa	Anya
Legfeljebb 8 általános	3,7	3,7
Szaktunókásképző, szakiskola (érettségi nélkül)	22,2	11,5
Érettségi adó középiskola (gimnázium, szakközépiskola)	28,1	32,1
Főiskola, egyetem	39,6	48,1
Nem tudja, nem ismerte, nem élt	3,0	1,1
Nem válaszolt	3,4	3,5

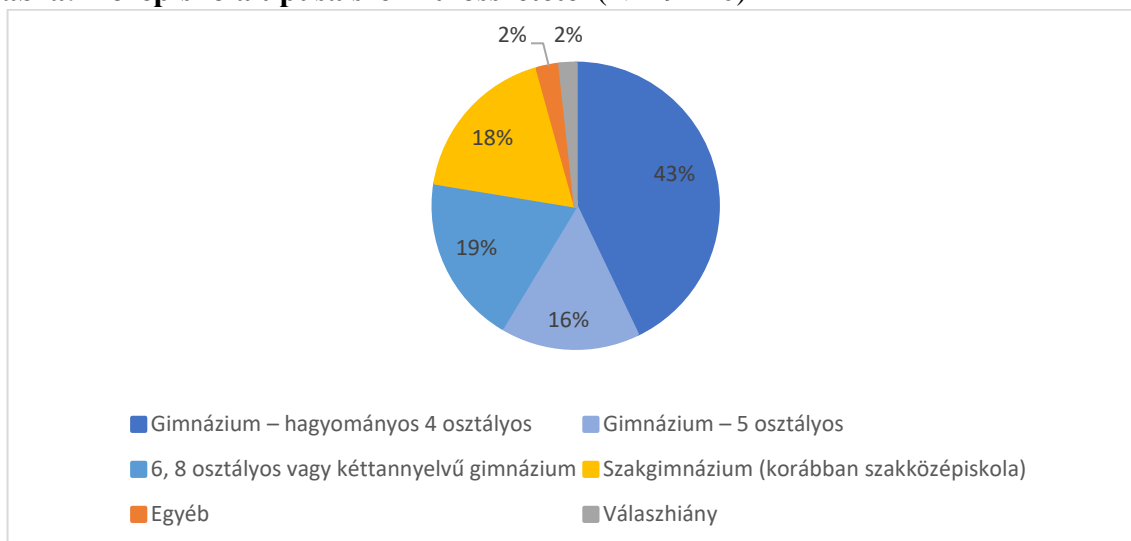
A kérdésre válaszoló hallgatók 39%-a jelezte, hogy van olyan közvetlen családtagja, aki azon a szakterületen dolgozik, szerzett végzettséget, mint amelyen a hallgató jelenleg tanul. A kapcsolódó területen dolgozó, szakmát szerző felmenők, családtagok között a leggyakrabban valamely távolabbi vagy oldalági családtag szerepel (18,5%), 11% esetében csak a szülők, 3% esetében csak a nagyszülők, míg 6% esetében mind a szülők, mind a nagyszülők között van hasonló szakterületen végzett, illetve dolgozó családtag. A szakmák (tágabb) családon belüli átörökítése gyakoribb azon hallgatói csoportban, ahol van felsőfokú végzettségű szülő (47% számolt be szakterületi kapcsolódásról). A képzési területek közül a pedagógusképzésben tanulók esetében nagyon gyakori a családi kötődés (51%), s az átlagosnál gyakoribb a műszaki képzésben is (46%), továbbá az orvos- és egészségügyi területen (43%), valamint a gazdaságtudományi képzésben (45%).

Középiskolai tanulmányok

A válaszadó hallgatók 18%-a érettségizett technikumban, szakgimnáziumban (régebbi nevén szakközépiskolában), 79%-uk gimnáziumban, míg néhányan más intézménytípusban vagy külföldön. A túlnyomó többség tehát gimnáziumi háttérrel vágott bele a felsőfokú tanulmányokba.

A részidős hallgatók körében arányaiban magasabb a technikumban vagy szakgimnáziumban végzettek részaránya (35%), mint a nappali képzésben tanulók körében (13%). Ugyancsak megfigyelhető, hogy a két, érettségire közvetlenül épülő képzési forma közül a szakgimnáziumokban érettségizettek aránya alapképzésben jóval magasabb (21%), mint osztatlan képzésben (9%). A hat- és nyolcosztályos vagy kéttannyelvű képzésben érettségizettek aránya az átlagosnál magasabb az osztatlan képzésben tanulók között (28%). A képzési területek közül az átlagosnál magasabb arányú szakgimnáziumi háttér jellemző a művészeti (39%), a hitéleti (32%) és az államtudományi (29%) képzési területeken.

8. ábra: Középiskola típusa szerinti összetétel (N=29 210)

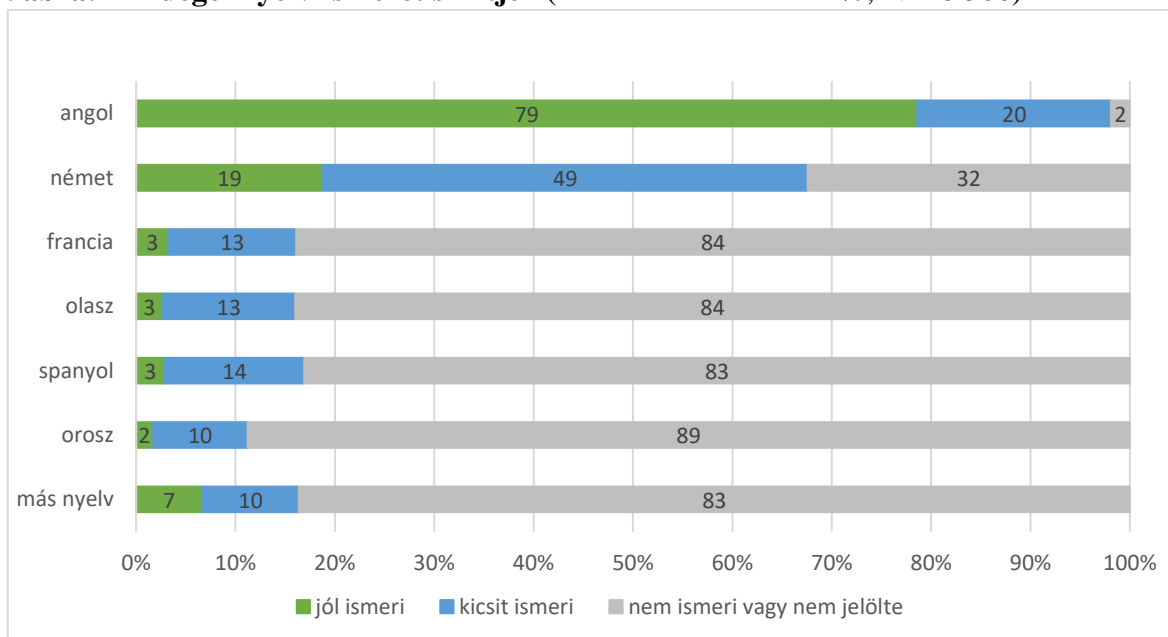
A nyelvismeret, nyelvtudás vizsgálata képet ad arról, hogy milyen szintű nyelvtudással felvértezve vesznek részt a hallgatók a felsőoktatásban, mennyire lehet építeni az idegen nyelvi ismeretekre a tananyag átadása során, illetve milyen munkaerőpiaci lehetőségekkel, akadályokkal számolhatunk e téren. A nyelvismeret vizsgálatát nem szűkítettük le a hivatalos nyelvvizsga bizonyítvány meglétének vizsgálatára, hanem – némileg szubjektívebb módon – a nyelvismeret szintjének egy 5-fokozatú skálán terjedő értékelését kértük a hallgatóktól oly módon, hogy minden, általunk felsorolt idegen nyelv esetében a legalsó értékelési fok a „nem ismeri”, a legfelső pedig a „nagyon jól ismeri” kategóriának feleljen meg. Lehetőség volt arra is, hogy a hallgató az „anyanyelvi szinten ismeri” választ jelölje meg.

5. táblázat: Az idegen nyelvtudás szintje (a kérdésre válaszolók körében, %, N=28 506)

	Nem ismeri (1)	2	3	4	Nagyon jól ismeri (5)	Anyanyelve	Nem válaszolt
Angol	1,7	5,4	14,1	29,1	48,2	1,3	0,2
Német	30,8	28,1	20,6	11,1	7,1	0,5	1,7
Francia	80,6	8,4	4,4	1,9	1,2	0,3	3,3
Olasz	80,6	9,4	3,9	1,5	0,9	0,3	3,4
Spanyol	79,6	9,8	4,2	1,5	1,2	0,2	3,4
Orosz	85,5	7,0	2,5	0,8	0,5	0,4	3,3
Más idegen nyelv	79,6	5,7	3,9	2,3	2,7	1,6	4,2

A hallgatók körében az angol nyelv legalább alapszintű ismerete nagyon gyakorinak mondható, a válaszadók 98 százaléka ismeri valamilyen szinten ezt a nyelvet, ezen belül saját bevallásuk szerint több mint háromnegyedük jól vagy nagyon jól. Valamilyen szintű német nyelvismerettel a hallgatók 68 százaléka bír, s ezen belül bő egynegyednyi a nyelvet jól vagy nagyon jól ismerők aránya. A többi felkínált nyelv (orosz, spanyol, olasz, francia) ismertsége 12-16 százalék közötti, de a nyelvet jól ismerők aránya mind a négy nyelv esetében alacsony.

9. ábra: Az idegennyelv-ismeret szintje* (a válaszadók körében %, N=28 506)

* A nyelvtudás szintjének meghatározásakor az ötfokú skála felső két kategóriáját és az anyanyelvi szintű ismeretet soroltuk a „jól ismeri” kategóriába.

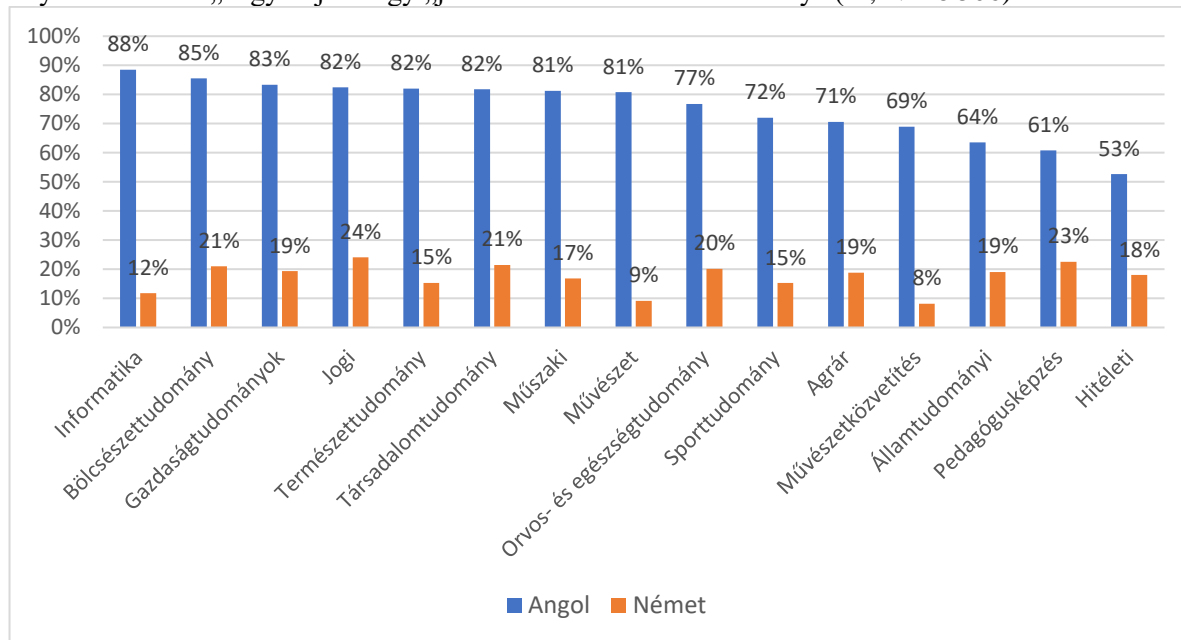
Amennyiben a nyelvtudás szintjét figyelembe vesszük, de eltekintünk az idegen nyelv típusától, akkor jobban vizsgálhatók a nyelvtudás szerinti egyéni és képzéshez kapcsolódó eltérések. Összességében a hallgatók 85%-a sorolható abba a csoportba, amelynek a tagjai legalább egy nyelv esetében „magas szintű” ismeretet jelöltek (az ötfokú skálán legalább jó, vagy anyanyelvi szintű ismeret), ezen belül azoknak az aránya a legjelentősebb, akik az angol nyelv kapcsán tették ezt. Gyakrabban tartoznak a magukat jó nyelvtudásúként jellemzők közé a nappali munkarendű hallgatók (91%), mint a részidős képzésben résztvevők (68%). Azokra is inkább jellemző a nyelvtudás e szintje, akiknek legalább egyik szülője felsőfokú végzettségű (91%), továbbá, akik gimnáziumban érettségiztek, különösen, ha a képzés nyelvi előkészítő évvel párosult, illetve hat- vagy nyolcévfolyamos formában valósult meg, míg a szakgimnáziumból/szakközépiskolából érkezőknek csupán a 68%-a rendelkezik valamelyik nyelvből közepesenél jobb nyelvtudással. A felsőoktatási tanulmányok során is hasznosítható magasabb szintű nyelvismerettel az állam- és sporttudományok, továbbá a pedagógusképzés hallgatói rendelkeznek a legkevésbé, de a művészetközvetítés és a hitéleti képzésben résztvevők is az átlagosnál ritkábban jelöltek magas szintű nyelvtudást valamely idegen nyelvből.

A két nagy nyelv – az angol és a német – közötti eltérés is jelentős, és az előzőekben leírt mintázatot mutatja. A nappali képzésben tanuló hallgatók magabiztos nyelvismerete különösen az angol esetében feltűnő (angol nyelv: 86%, német nyelv: 20%), a részidős képzésekben tanulóknál az eltérés kisebb (angol nyelv: 57%, német nyelv: 16%). Az angol nyelv esetében a felsőfokú végzettségű szülőkkel rendelkezők 86%-a állította magáról, hogy magas szintű nyelvtudása van, míg a németnél 21%, ugyanakkor a felsőfokú végzettséggel nem rendelkező családokból származók esetén itt is kisebb az eltérés a két nyelv között (angol: 69%, német: 16%).

Az átlagosnál jóval gyakrabban számoltak be magas szintű angol nyelvismeretről az informatika és a bölcsészettudomány képzési területek hallgatói, míg német nyelvből kisebb ugyan az eltérés, de a bölcsészettudományok mellett a pedagógusképzés, az orvos- és egészségtudományi valamint a jogi képzési terület hallgatói is az átlagosnál valamivel magasabb arányban jeleztek jó nyelvtudást.

10. ábra. A hallgatók angol illetve német nyelvismerete képzési területi bontásban

A nyelvtudásukat „nagyon jó” vagy „jó” minősítéssel értékeltők aránya (% , N=28 506)

Továbbtanulási motiváció, szak- és intézményválasztás

A tanulmányuk elején állóktól (a kérdőív alapjául szolgáló felsőoktatási tanulmányokat 2022-ban vagy 2023-ban kezdőktől) a felsőfokú képzésben való részvétel motivációiról is érdeklődtünk. Külön kérdésblokk vonatkozott az érettségire épülő képzéseket kezdőkre és a mesterképzésben továbbtanulóakra, ezért azokat külön elemezzük.

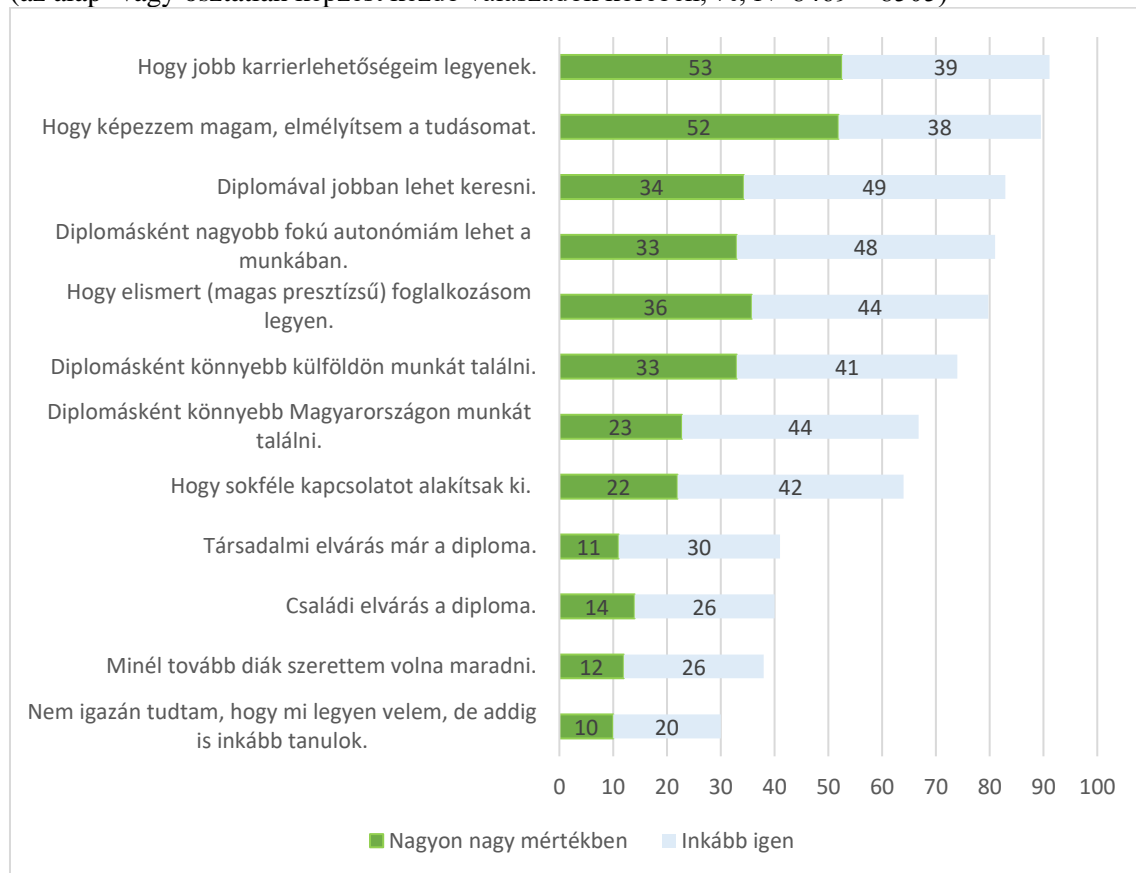
Az alap- és osztatlan képzés elkezdésének motivációi

A kérdőívet összesen 8730 olyan alap- vagy osztatlan képzésben tanuló hallgató töltötte ki, aki megfelel a feltételnek, azaz a tanulmányait 2022-ben vagy annál később kezdte, közülük 83% alapképzésben, 17% osztatlan képzésben tanul.

Körükben a diplomaszerezési motivációk között szinte fej-fej mellett a jobb karrierlehetőség és a tudásvágy szerepel az élen, de előkelő helyen áll a magasabb kereset, valamint a felsőfokú végzettség megszerzésével járó nagyobb függetlenség, illetve a magasabb presztízs iránti igény is. A megkérdezett hallgatók többsége úgy gondolja, hogy diplomásként mind külföldön, mind Magyarországon nagyobb eséllyel lehet elhelyezkedni. A kapcsolatok kialakítását szintén nagy arányban választották mint motiváló tényezőt, ezzel szemben a különböző (társadalmi, családi) elvárásoknak való megfelelés az előzőekhez képest nem tűnik annyira fontosnak. A válaszadókat kevésbé motiválta az, hogy minél tovább maradhassanak diákok, vagy hogy azért

vegyenek részt az adott képzésben, mert nem tudták még eldönteni, „mihez kezdjenek magukkal”.

11. ábra. A diplomaszerezés motivációi alap- és osztatlan képzésben
(az alap- vagy osztatlan képzést kezdő válaszadók körében, %, N=8469 – 8505)

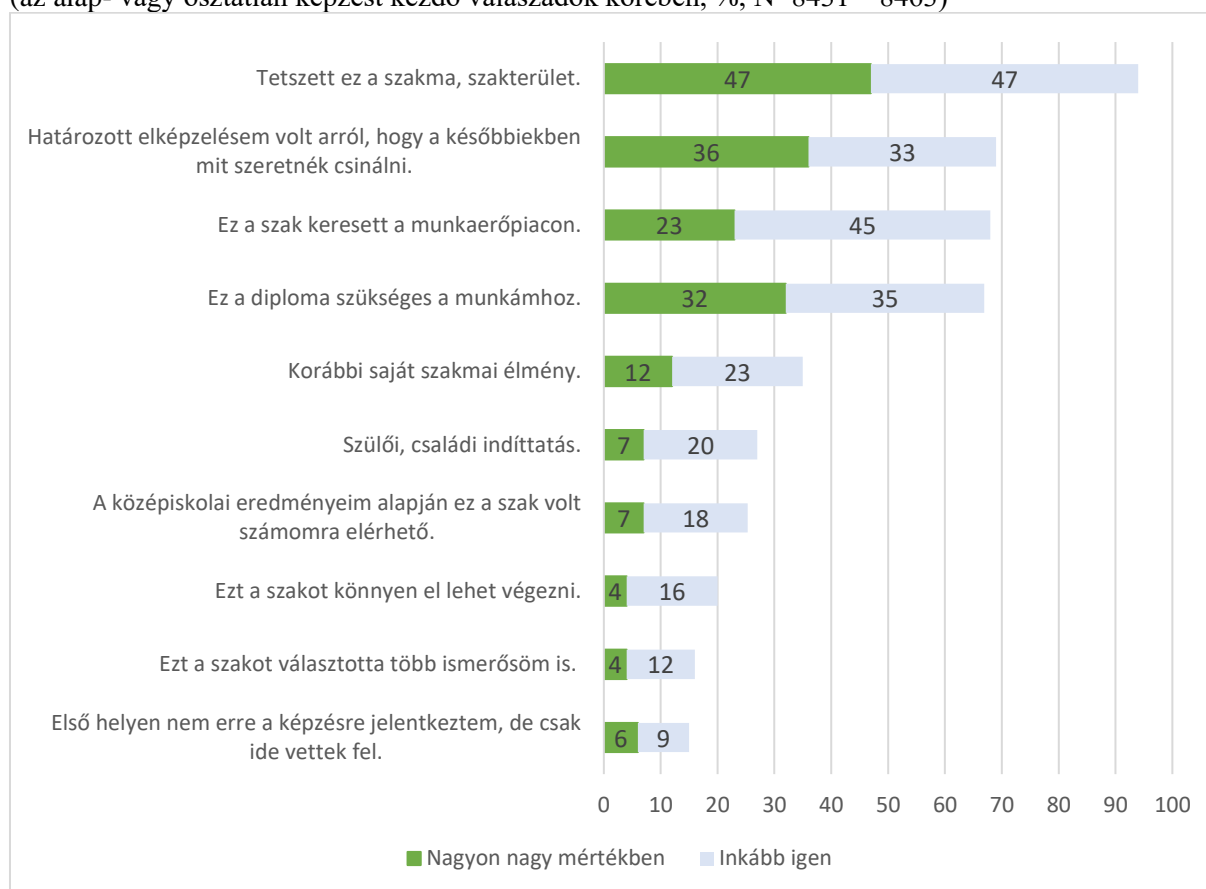
Amennyiben az eltéréseket képzési terület szerinti bontásban vizsgáljuk, kirajzolódik néhány eltérés. A diplomaszerezés munkaerőpiaci hozadékára utaló állításokat főként az orvos- és egészségtudományi, a gazdaságtudományi, a jogi, az informatikai és a műszaki képzési területen tanulók hangsúlyozták, míg az átlagosnál jóval kevésbé azok, akik pedagógusképzésben vesznek részt. A foglalkozás magas presztízse leginkább az orvos- és egészségtudományi, illetve a jogász hallgatókat motiválta, legkevésbé a leendő pedagógusokat. A könnyebb külföldi munkavállalás elsősorban a műszaki és az informatikai végzettséget szerzők számára volt fontos szempont.

A tudásszerzés lényegében képzési területtől függetlenül mindig az első helyek valamelyikén szerepelt, de különösen a művészet/művészetközvetítés, az orvos- és egészségtudomány, a természettudomány, valamint a hitélet területén tanulók tartották az átlagosnál fontosabbnak ezt a szempontot. A bölcsészet-, a társadalom- és a gazdaságtudományok területén tanulók a motivációk közül az átlagosnál gyakrabban jelölték meg a családi, társadalmi elvárásokra utalókat.

A diplomaszerezési motivációk mellett a szak-, illetve intézményválasztásról is kérdeztük az alap-, illetve osztatlan képzést kezdőket. A szakválasztás esetében az adott szakma, szakterület iránti pozitív attitűd áll az első helyen, de megjelennek a munkaerőpiaci szempontok is. A családi indíttatás és a korábbi saját szakmai élmény is szerepet játszik, igaz az előzőeknél jóval

kiseb arányban. A kényszerválasztás nagyon ritka, amint az is, hogy valaki a szak vélt könnyű elvégezhetősége vagy a barátok, ismerősök miatt döntött az adott képzés mellett.

12. ábra. A szakválasztás motivációi alap- és osztatlan képzésben
(az alap- vagy osztatlan képzést kezdő válaszadók körében, %, N=8431 – 8463)

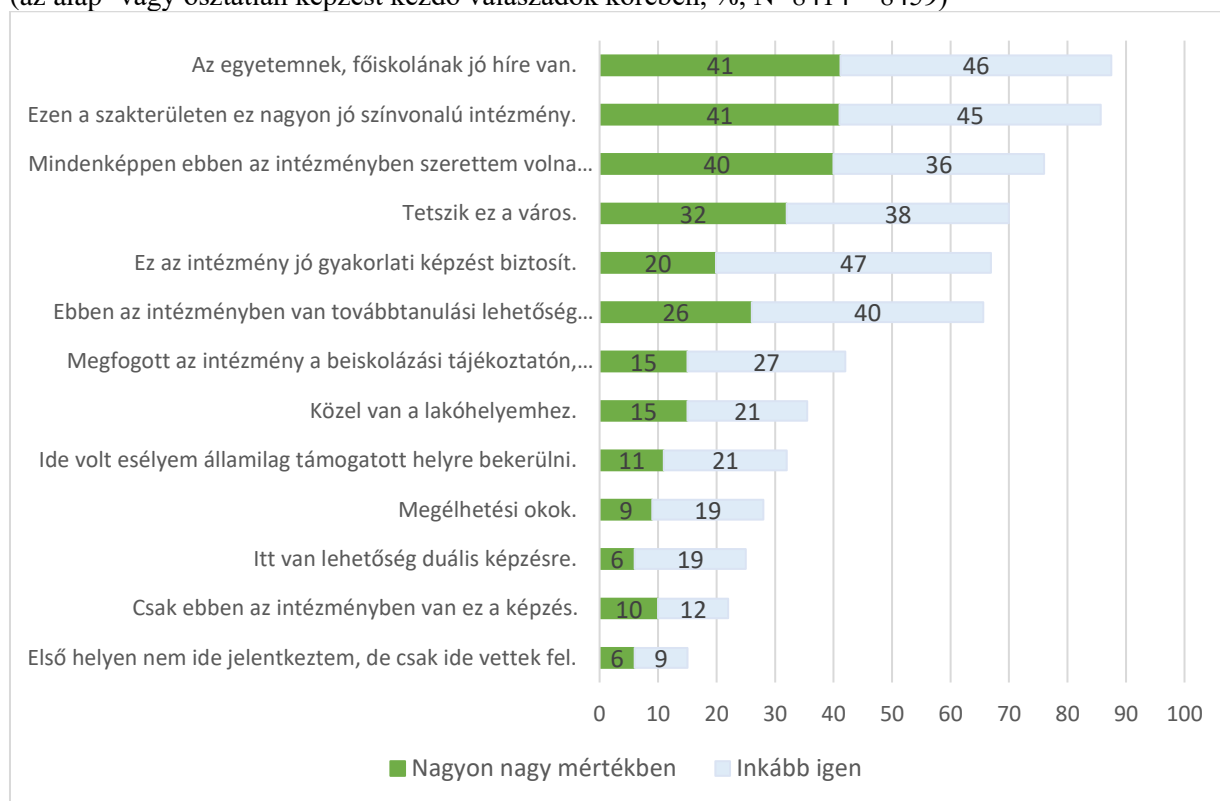
Képzési területek szerint megvizsgálva néhány állítás elfogadottságát, szembetűnő, hogy az orvosi, egészségügyi és a pedagógusképzésben tanulók az átlagosnál jóval gyakrabban jelölték meg azt a szempontot, hogy „ez a diploma szükséges a munkámhoz”. Szintén az egészségügyi és a pedagógiai, illetve a művészeti pályára készülők választották legnagyobb arányban azt az indokot, hogy határozott elképzelésük volt arról, hogy a későbbiekben mit szeretnének csinálni. A szak munkaerőpiaci keresettsége az informatika képzési területen tanulók körében jelenik meg legnagyobb arányban a szakválasztás indokai között, a korábbi saját szakmai élmény pedig a sporttudományi területen tanulók körében.

Az intézményválasztás motivációi között egyértelműen az intézmény jó hírneve, a képzés színvonala tekinthető a legfontosabb szempontnak, de emellett sokak számára szerepet játszik az is, hogy az intézmény mely városban található. A továbbtanulási és a munkaerőpiaci szempontokat kicsit kevesebben jelölték fontos vagy nagyon fontos döntési tényezőként az intézmény kiválasztásával kapcsolatban. A lakóhely közelsége és a megélhetési szempontok, beleértve azt is, hogy valakinek csak az adott intézményben volt lehetősége államilag támogatott képzésre bekerülni, szintén kevésbé voltak döntőek egy adott intézmény választásakor. A duális képzés lehetősége a válaszadók mindössze egynegyedének volt bármilyen mértékben is motiváló tényező. A hallgatók igen csekély hányada nyilatkozta azt,

hogy azért választotta az adott intézményt, mert kizárólag ott van lehetőség a képzés elvégzésére, vagy mert máshova nem nyert felvételt.

A lakóhely közelsége összességében kissé fontosabb a részidős képzésben résztvevők számára, míg a jó hírnév és a színvonal a nappali képzésben tanulók számára. A nyílt napon kapott tájékoztatás is a nappali képzésre járók körében bírt inkább befolyásoló erővel, s őket vonzották jobban az intézményen belüli jövőbeli továbbtanulási lehetőségek is.

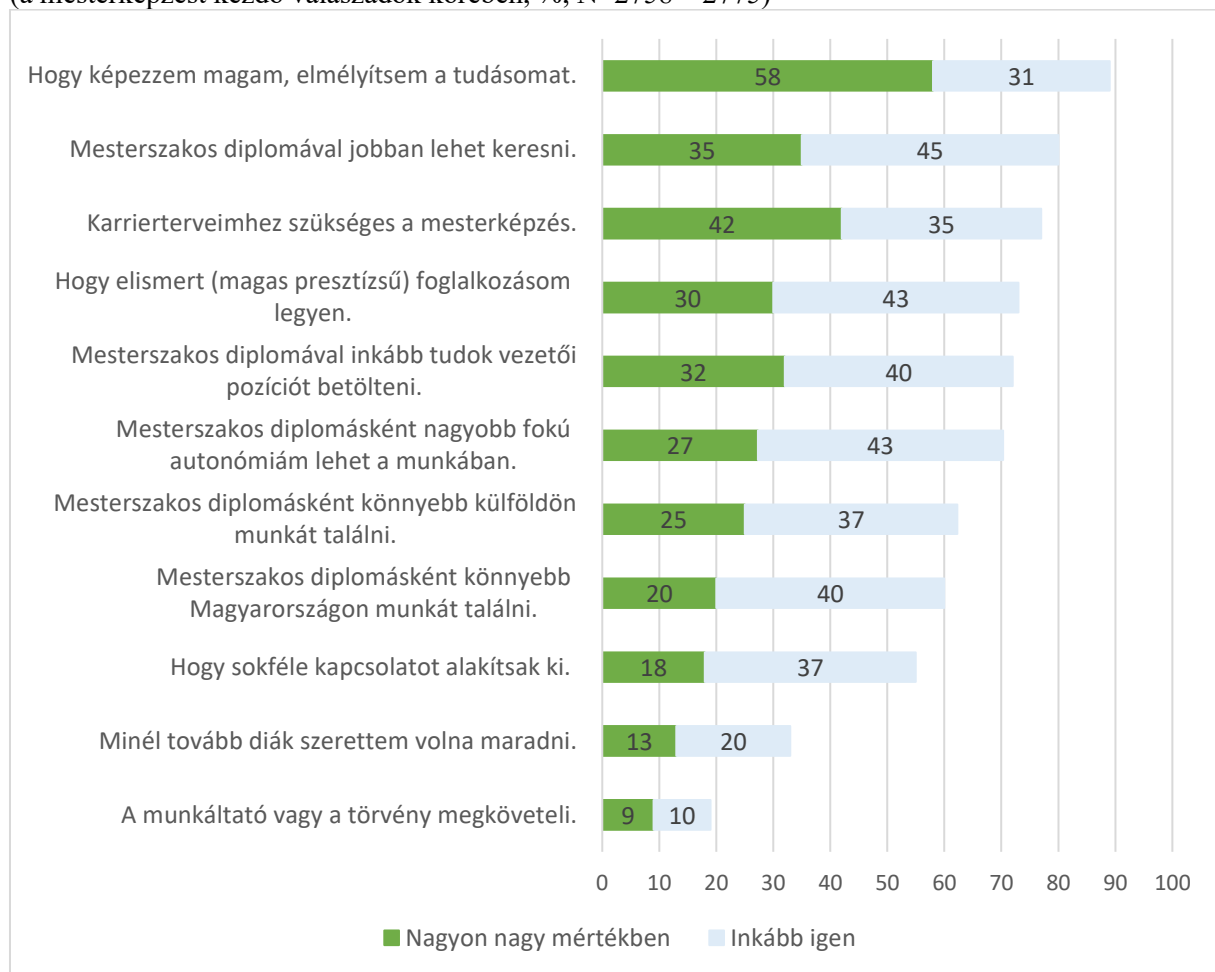
13. ábra. Az intézményválasztás motivációi alap- és osztatlan képzésben
(az alap- vagy osztatlan képzést kezdő válaszadók körében, %, N=8414 – 8459)

A mesterképzés elkezdésének motivációi

A mesterképzésüket a kérdezés évében, vagy az azt megelőző évben kezdők (N=2865) továbbtanulási motivációi között az első helyen a tudásszerzés állt, ami az érintettek 89%-ánál a fontos vagy nagyon fontos szempontok között szerepelt. Ezt a munkaerőpiaci szempontok (magasabb fizetés, jobb karrierkilátások, vezetői pozíció) követik, amelyeket a válaszadók 70-80%-a tartott fontos vagy nagyon fontos szempontnak. Az általunk felsorolt munkaerőpiaci szempontokat egészítik ki azok az egyéb válaszok, amelyek arra utalnak, hogy egy adott szakterületen a hallgatók az alapképzést úgy ítélték meg, hogy az nem elegendő a megfelelő elhelyezkedéshez, a megfelelő pozíció eléréséhez, mások pedig a doktori képzés feltételeként tekintenek a mesterképzésre. Legkevésbé a munkáltatói, illetve családi elvárások jellemzőek a mesterképzésben való továbbtanulásra, s ugyancsak keveseket motivált az a tény, hogy ezáltal meghosszabbíthatják diákéveiket.

14. ábra. A mesterképzésben való továbbtanulás motivációi
(a mesterképzést kezdő válaszadók körében, %, N=2758 – 2775)

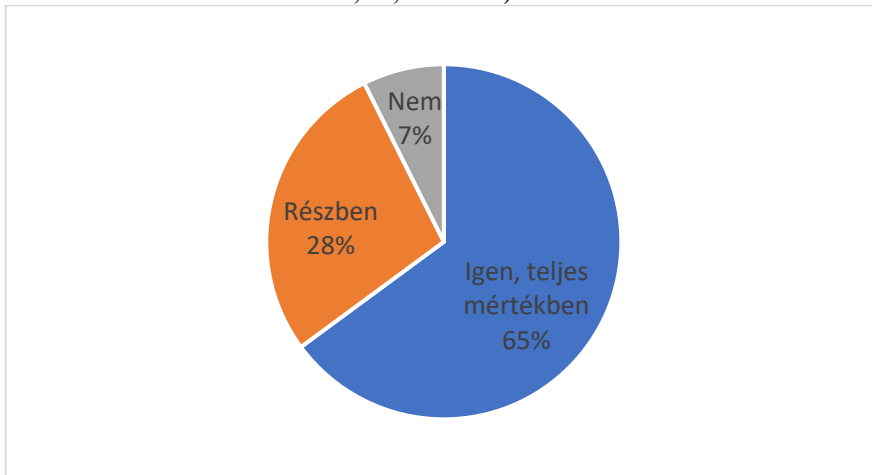

A válaszadók 65%-a nyilatkozott úgy, hogy a megkezdett mesterképzéses tanulmányai teljes egészében kapcsolódnak a korábbi képzéséhez, 28% azoknak az aránya, akiknek a képzési területe részlegesen kapcsolódik a korábbi tanulmányaihoz, s mindössze 7% tanul valami teljesen mást.

A társadalomtudományi, a jogi, a gazdasági és a hitéleti mesterképzési szakokon tanulók körében az átlagosnál magasabb azoknak az aránya, akik a korábbi tanulmányaikhoz csak részben kapcsolódó szakterületeken tanulnak tovább, nagyon erős szakterületi kapcsolódás figyelhető meg azonban az informatikai, a műszaki, a természettudományi, továbbá a pedagógus képzéseken.

15. ábra. A mesterképzésben kezdett tanulmányok szakterületi kapcsolódása a korábbi felsőfokú végzettséghez

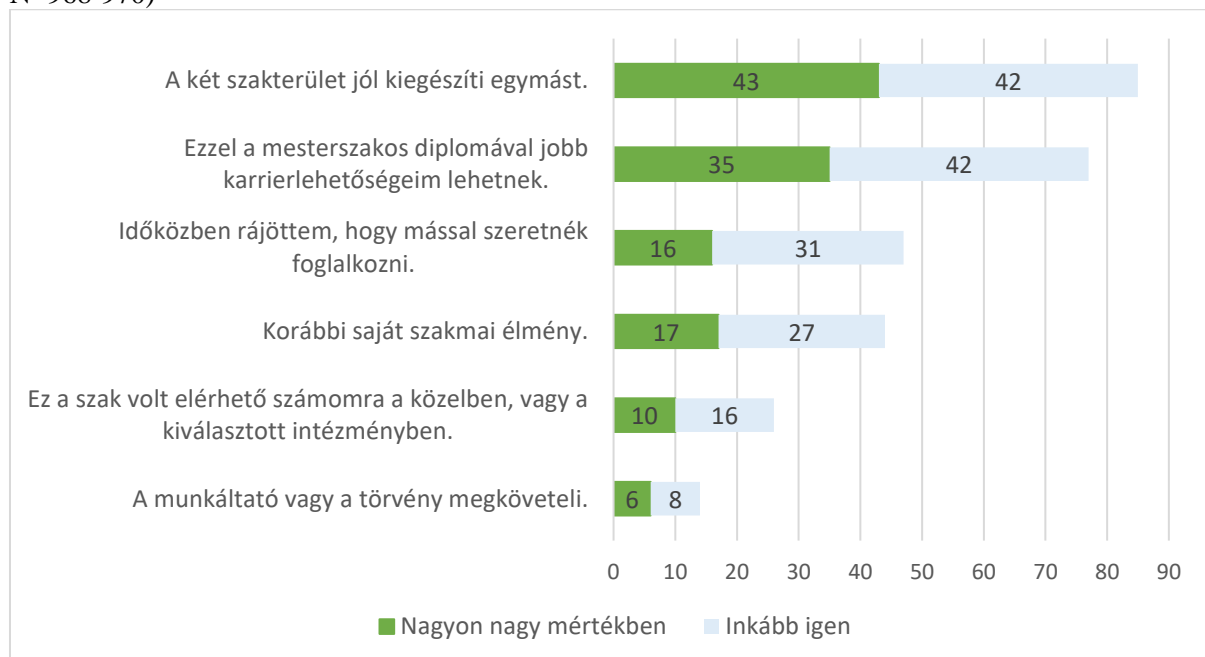
(a mesterképzést kezdő válaszadók körében, %, N=2740)

A részleges szakterületi kapcsolódást jelzőktől, illetve a teljesen más területen mesterképzésben továbbtanulóktól a váltás okairól is érdeklődtünk. A válaszokból az derül ki, hogy leggyakrabban azért történt (részleges) váltás, mert rokon területekről vagy egymáshoz jól kapcsolódó végzettségekről van szó: a területet (részlegesen) váltók 85%-a azzal érvelt, hogy a két tanult terület jól kiegészíti egymást. Hasonlóképp nyomós érv a jobb karrierlehetőség reménye, mely által a hallgató jobb munkaerőpiaci pozíciót remélt. Jólal kevesebben vannak azok, akiknél a váltás oka elsősorban az volt, hogy a korábbi diploma nem vagy csak részben felelt meg munkavállalási szándékuknak, illetve a munkáltatói elvárásoknak, esetleg változtak a karrierelképzeléseik, preferenciáik.

16. ábra. A képzési terület-váltás okai mesterképzésben

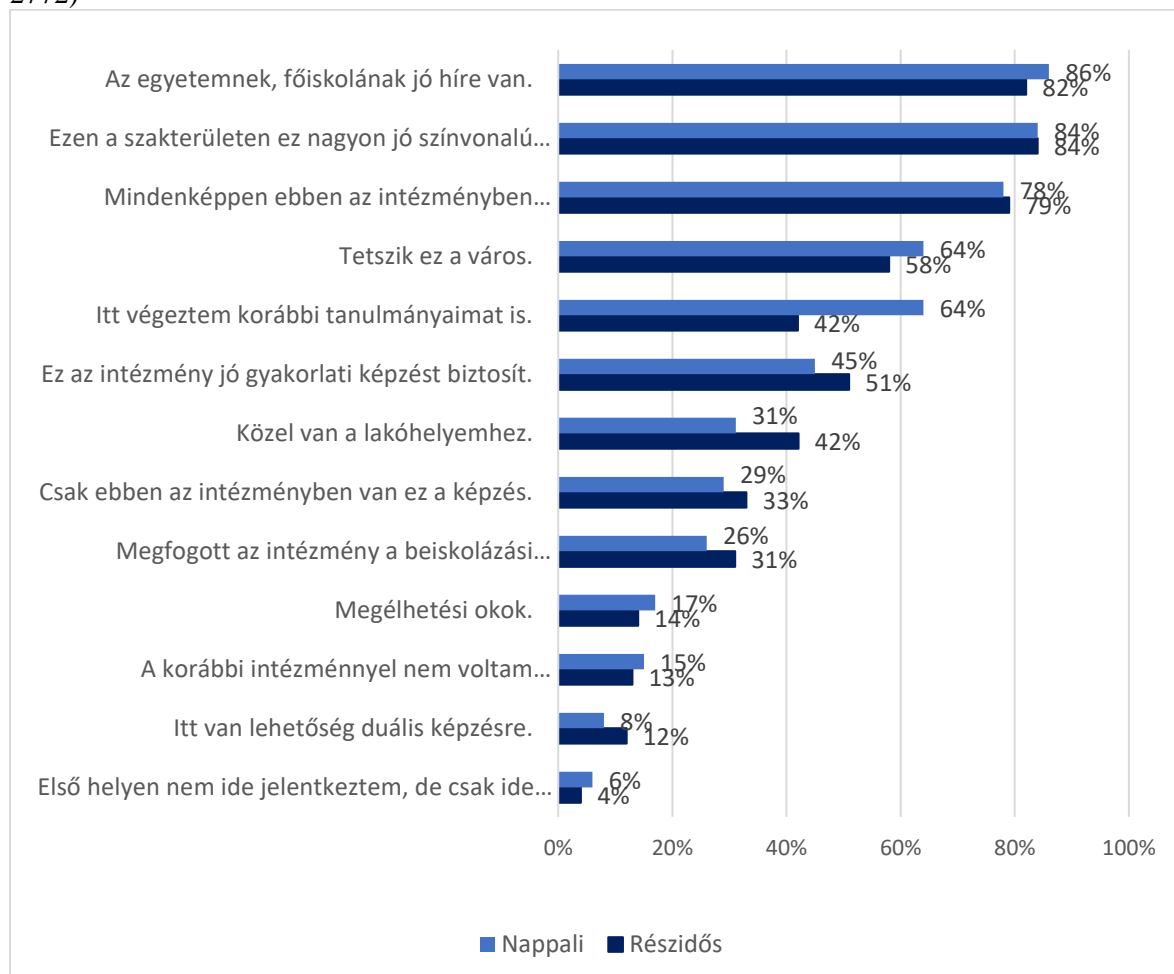
(a korábbi képzéstől (részben) eltérő szakterületen mesterképzést kezdő válaszadók körében, %, N=968-970)

A mesterképzésben tanulmányokat folytatókat az intézményválasztással, illetve az intézményváltással kapcsolatban is kérdeztük. A válaszadók hattizede (63%) ugyanabban az intézményben tanul, ahol korábban is végzettséget szerzett, míg 37%-uk más intézményben kezdett mesterképzéses tanulmányokat. Az ugyanahhoz az intézményhez ragaszkodók aránya az átlagosnál magasabb az agrár, az informatika, a műszaki és a természettudományi képzési terület mesterszakosainak körében. A nappali képzésben tanulók is gyakrabban járnak ugyanabba az intézménybe mesterképzésre, mint a részidősök, ami összefüggésben lehet azzal is, hogy a nappali képzésre tipikusan az alapképzés befejezése után rövid idő elteltével kerül sor, míg a részidős mesterképzéseket kezdők jellemzően idősebbek, akik élethelyzetükből adódóan sokszor a lakóhelyük közelében keresnek felsőoktatási intézményt. Míg a nappali munkarendű mesterképzésben részt vevők 74%-a ugyanabban az intézményben tanul, mint korábban, addig a részidős mesterképzésben részt vevők felére igaz ez.

Az intézményválasztási szempontokat vizsgálva a legfontosabbnak munkarendtől függetlenül az intézmény hírneve és a képzés színvonala mutatkozik, hasonlóan az alap- és osztatlan képzéseket kezdők intézményválasztási szempontjaihoz. A nappali és a nem nappali képzésre járók szempontjai lényegében két területen térnek el jelentősen: míg nappali képzésben nagy jelentősége van annak, hogy a válaszadó itt végezte a megelőző tanulmányokat is, részidős képzésben sokkal fontosabb az intézmény lakóhelyhez való közelsége.

17. ábra. Intézményválasztási szempontok mesterképzésben munkarend szerint
(a „nagyon fontos” és az „inkább fontos” válaszok együttes aránya a válaszadók körében, %, N=2751–2772)

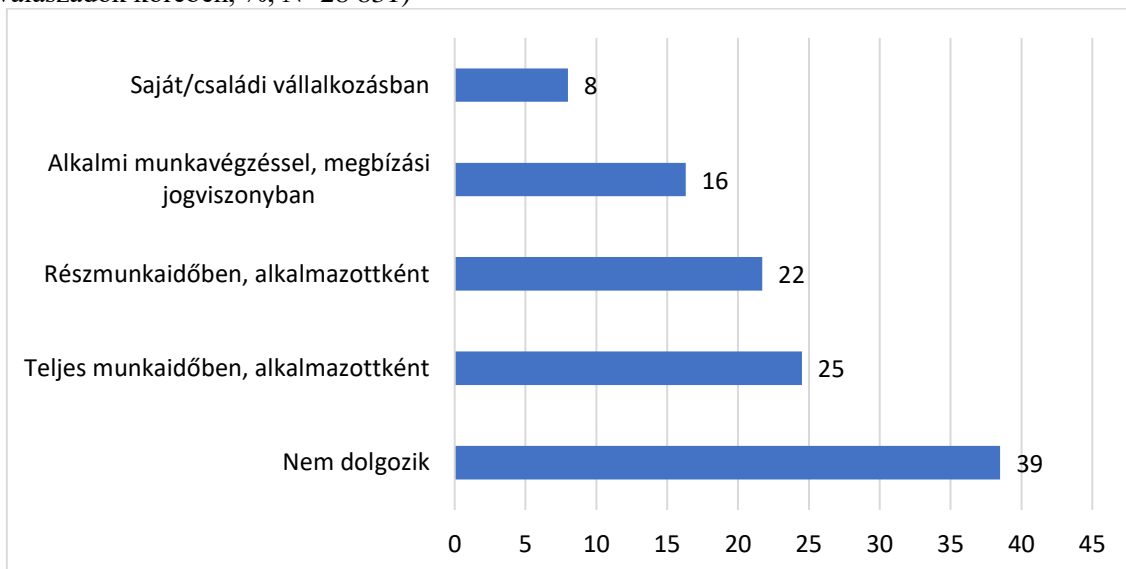

Tanulmányok melletti munkavállalás

A hallgatók 61,5%-a jelezte, hogy a szorgalmi időszakban a tanulmányai mellett folytat valamilyen kereső tevékenységet (alkalmazottként, saját vállalkozásban, illetve alkalmi munkát végezve), esetenként többfélélt. Ennél valamivel magasabb azoknak az aránya, akik rendelkeznek valamilyen munkatapasztalattal, ha a tanév egészét vesszük figyelembe, és beleszámoljuk a nem fizetett gyakornoki, asszisztensi, demonstrátori munkavégzést vagy az önkéntes munkát is.

18. ábra. Munkavégzés a szorgalmi időszakban*

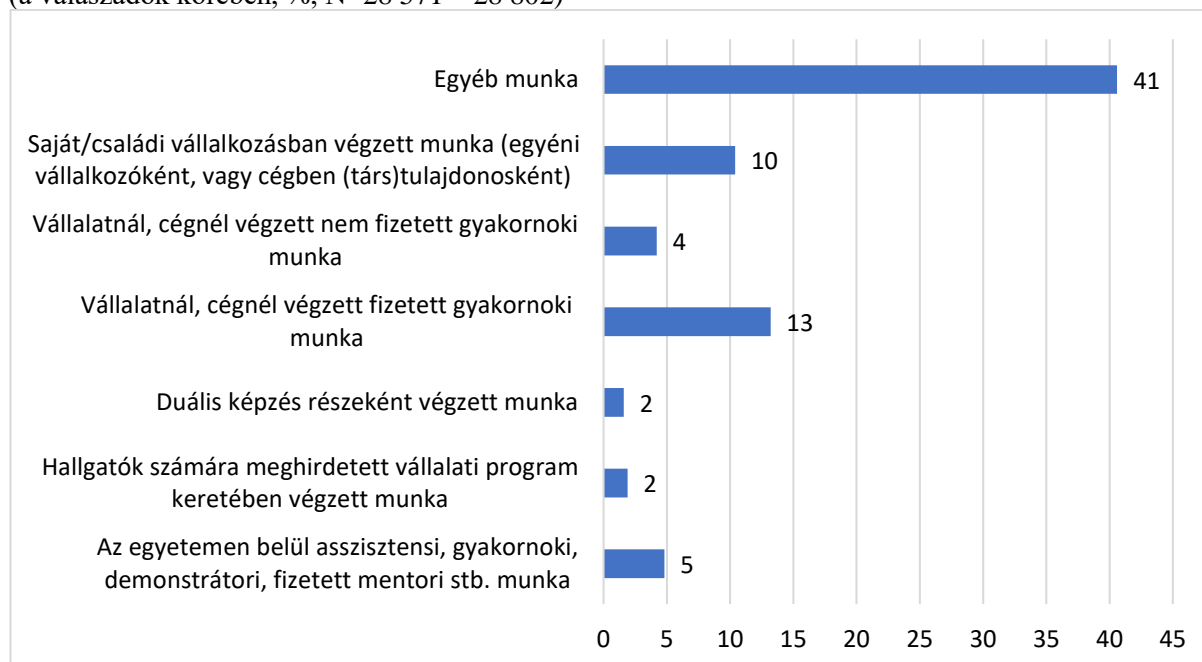
(a válaszadók körében, %, N=28 831)

*Több válasz is megjelölhető volt.

19. ábra. A munkavégzés típusai a tanév során*

(a válaszadók körében, %, N=28 571 – 28 802)

*Több válasz is megjelölhető volt.

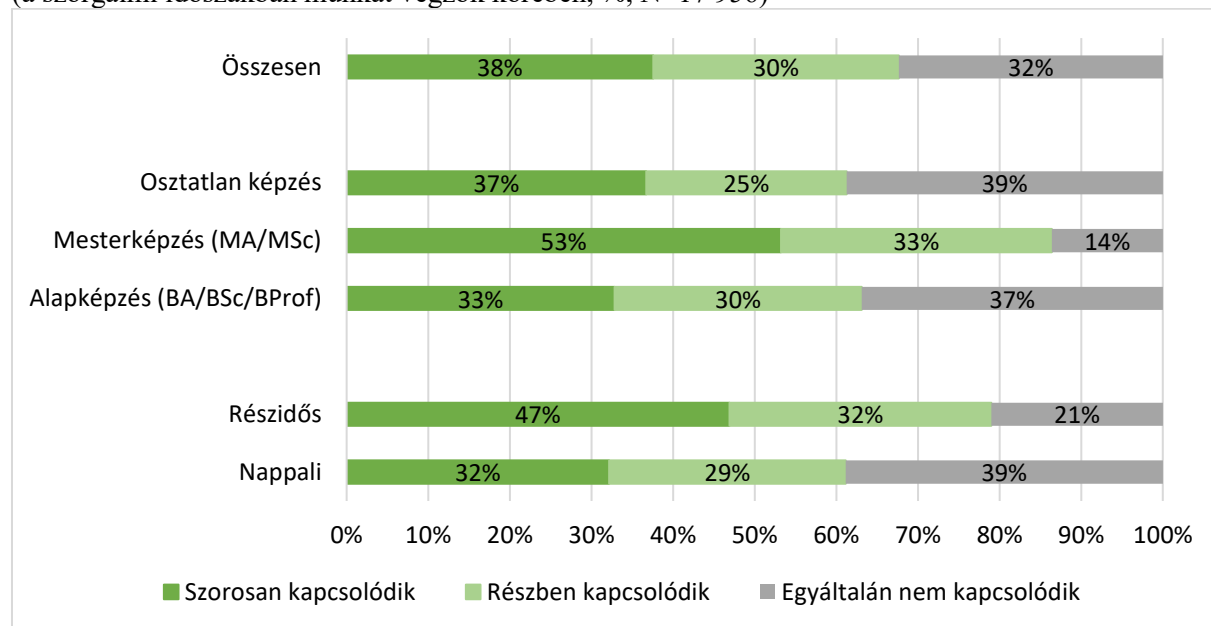
A munkavégzés – amennyiben csak a szorgalmi időszakban végzett fizetett munkára szűkítjük a kérdést – gyakoribb alapképzésben (62%) és mesterképzésben (84%), mint osztatlan képzésben (43%), de a legnagyobb eltérés munkarend szerint figyelhető meg. Míg nappali munkarendben a hallgatók 52%-a dolgozott a felmérés fél évében, addig részidős illetve távoktatási képzési formákban 94%-uk. Akik a képzésük elején tartanak, valamivel kisebb arányban dolgoznak, mint a felsőbb évfolyamokon tanulók, de még jellemzőbb az eltérés finanszírozási forma szerint: az állami ösztöndíjas hallgatók 58%-a dolgozik, szemben az önköltséges hallgatók 77%-os arányával. A szülők iskolai végzettsége is befolyásolja valamelyest a munkavállalást, amennyiben azok a hallgatók, akiknek egyik szülője sem rendelkezik felsőfokú végzettséggel, az átlagosnál valamivel gyakrabban dolgoznak (68%-uk jelzett munkavállalást).

Amennyiben csak a nappali munkarendre járók alcsoportját vizsgáljuk, ezen belül is jelentkeznek az előbb felsorolt képzési szint és finanszírozási forma szerinti eltérések. Az átlagosnál magasabb munkavállalási hajlandóság jellemzi továbbá a társadalomtudományi (62%) és a gazdaságtudományi területen tanulókat (69%), míg a legalacsonyabb arányokat az orvos- és egészségtudományi területen (31%) találjuk.

A szorgalmi időszakban munkát végzőket a végzett munka szakhoz való illeszkedéséről is kérdeztük. Ez alapján elmondható, hogy a fizetett munkavégzés bő egyharmad arányban (38%) szorosan kapcsolódik a végzett szakhoz, 30% arányban részlegesen, 32%-os arányban viszont egyáltalán nem kapcsolódik. A részidős képzésben részt vevők sokkal gyakrabban (47%) végeznek a szakhoz szorosan kapcsolódó munkát, mint a nappalisok (32%), s ugyanez igaz a mesterképzésben részt vevőkre is, esetükben 53% szorosan kapcsolódó, 33% részlegesen kapcsolódó munkát végez és mindössze 14% azoknak az aránya, akik a szakhoz nem kapcsolódó munkát végeznek, míg alapképzésben ez utóbbiak aránya 37%, osztatlan képzésben pedig 39%.

20. ábra. A végzett munka kapcsolódása a tanult szakhoz

(a szorgalmi időszakban munkát végzők körében, %, N=17 956)

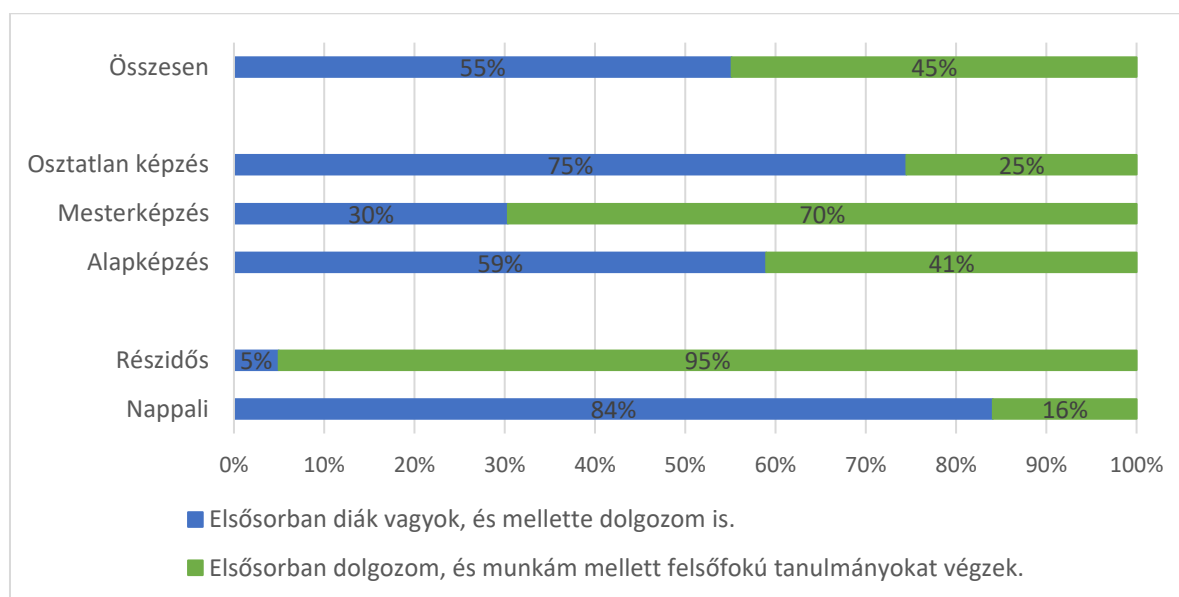

A tanult szakhoz szorosan kapcsolódó fizetett munkát leginkább az informatika képzési területen tanulók végeznek (58%), míg a bölcsészettudományi, társadalomtudományi és a természettudományi területeken tanulók körében a legalacsonyabb az így válaszolók aránya, az ezeken a képzési területeken tanuló és egyúttal fizetett munkát vállaló hallgatók csaknem fele a szakhoz egyáltalán nem kapcsolódó munkát végez a tanulmányai mellett. Ezek a képzési területi eltérések akkor is jelentkeznek, ha kifejezetten csak a nappali munkarenden tanulókat vizsgáljuk. Az is megfigyelhető, hogy minél régebben kezdte valaki a képzést, annál valószínűbb, hogy a tanulmányai mellett a szakhoz kapcsolódó munkát végez, a végzés előtt álló és munkát vállaló hallgatók 48%-a dolgozik szorosan a szakterületéhez kapcsolódóan, további 31%-uk pedig részlegesen kapcsolódó munkát végez, s mindössze egyötödük (21%) dolgozik valami teljesen más területen.

A szorgalmi időszakban munkát végzőket jelenlegi helyzetükről kérdezve 55% értett egyet azzal az állítással, hogy ő elsősorban diák, és mellette dolgozik is, míg 45% az ellenkezőjével, azaz inkább munkavállalónak tartja magát és csak másodsorban felsőoktatási tanulmányokat folytató hallgatónak. Ugyanakkor mind munkarend, mind képzési szint szerint jelentősek az eltérések.

21. ábra. Hallgatói öndefiníció képzési szint és munkarend szerint

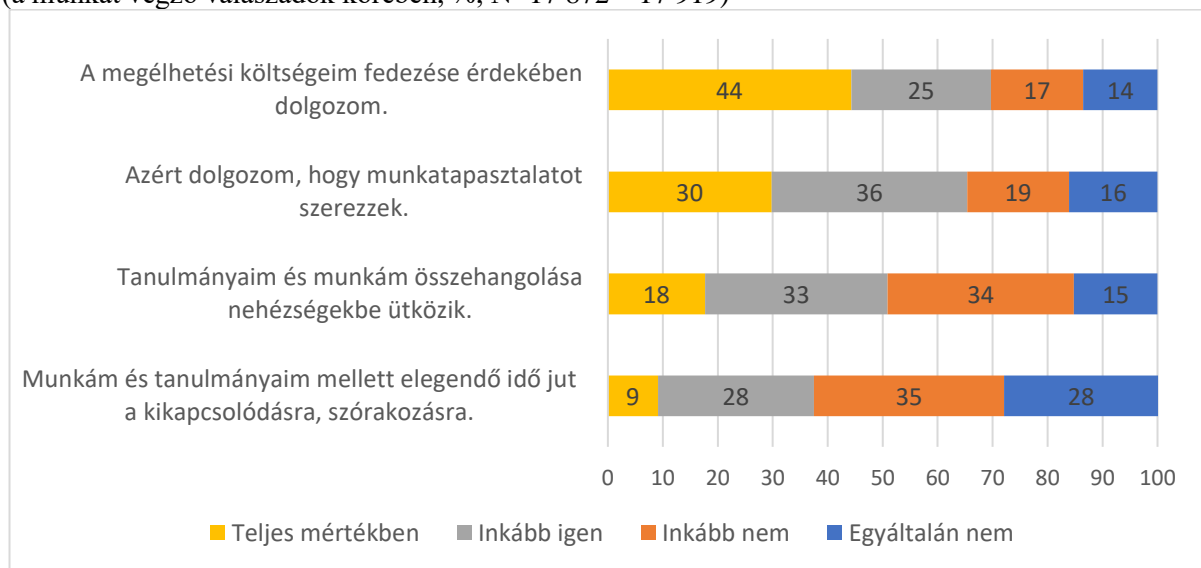
(a munkát végző válaszadók körében, %, N=17 925)

A munkát vállalókat a munkavállalás okairól, továbbá a tanulmányok és a munka összehangolhatóságáról is kérdeztük. Az okok között a megélhetési és a karrierépítési indokok egyaránt megjelennek, ezen belül a megélhetési költségek fedezését valamivel többen jelölték teljes mértékben igaznak magukra nézve. Bár igaz, hogy a tanulmányok és a munka összehangolása a legtöbb esetben nem tűnik megoldhatatlannak, a dolgozó hallgatók 18%-a számára kifejezetten nehézséget jelent, s további egyharmaduk is inkább észlel problémát e téren. A legkevésbé az igaz a munkát vállaló hallgatókra, hogy elegendő idejük lenne a kikapcsolódásra, ami arra utal, hogy a munkavégzés sok esetben a szabadidős tevékenységek rovására történik.

22. ábra. A munkavállalás okai és nehézségei

(a munkát végző válaszadók körében, %, N=17 872 – 17 919)

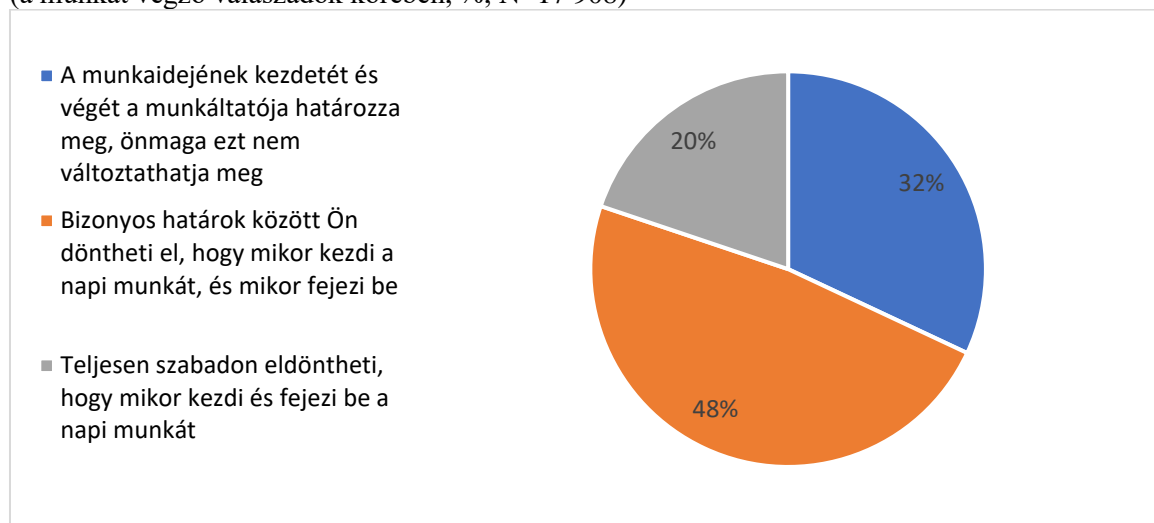

Amennyiben csak a nappali képzésben tanulókra szűkítjük a válaszokat, a kétféle munkavállalási motiváció közül a szakmai gyakorlat szerzése tűnik fontosabbnak e hallgatói csoport tagjai számára, 70% jelölte a szakmai tapasztalatszerzést fontos vagy nagyon fontos oknak, míg a megélhetési indokot 60%. A nappali munkarendű hallgatók csoportján belül a munkatapasztalat szerzése különösen fontos a mesterképzésben tanulók számára, a képzési területek közül pedig az informatikai, műszaki és a gazdaságtudományi képzéseken, továbbá a művészeti területen. A férfiak is valamivel nagyobb arányban jelezték, hogy a munkatapasztalat megszerzése érdekében dolgoznak, míg a nők közül többen vállalnak munkát a megélhetés érdekében, ami azonban a képzésterületi eltérésekkel is összefügghet. A munkavállalás motivációs indokai közötti eltérés megmutatkozik a szülők iskolai végzettsége szerint is, amennyiben azok a hallgatók, akik rendelkeznek felsőfokú végzettségű szülővel kevésbé megélhetési, mint inkább szakmai karrierszemponatok alapján vállalnak munkát.

Visszatérve a teljes kérdezetti körre, a munka és a tanulmányok, illetve a munka és egyéb teendők összehangolása a dolgozó hallgatók számára azért is jelenthet problémát, mert mintegy egyharmaduk olyan munkahelyen dolgozik, ahol a munkaidő kezdete és vége kötött, azt a munkavállaló saját maga nem változtathatja meg. A legtöbb munkavállaló hallgatót az jellemzi, hogy bizonyos keretek között lehetősége van arra, hogy a munkaidejének kezdetét és végét megváltoztassa, míg egyötöd azoknak az aránya, akik teljesen szabadon dönthetnek a napi munkaidő beosztásuk tekintetében.

23. ábra. Rugalmasság a munkaidő tekintetében

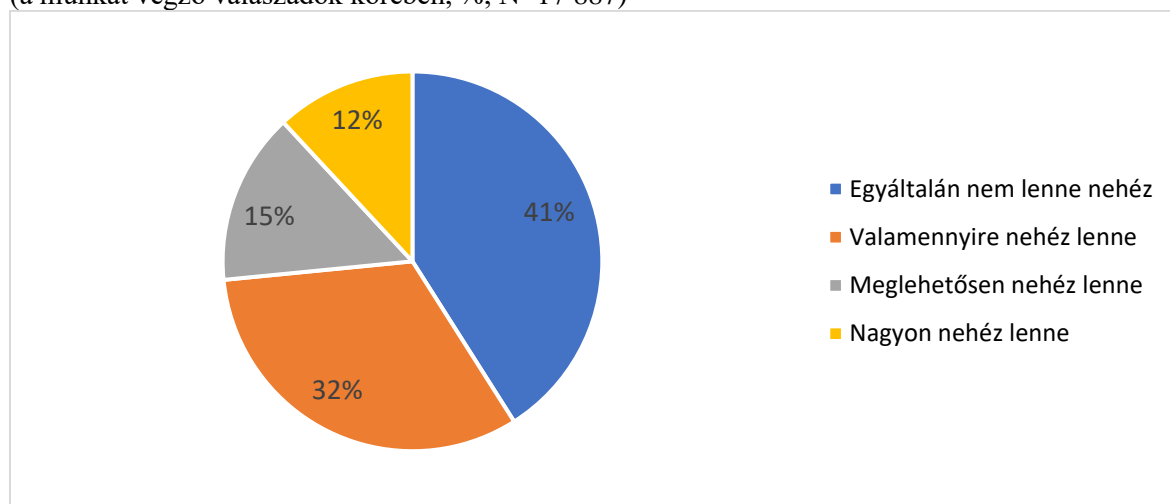
(a munkát végző válaszadók körében, %, N=17 908)

A dolgozó hallgatók egytizede számára igen nagy nehézséget jelentene, ha 1-2 órára ott kellene hagynia a munkahelyét, hogy egy személyes ügyét elintézzze, s további 15% számára is ez meglehetősen nagy gondot okozna. Ugyanakkor a munkát vállaló hallgatók közel háromnegyede olyan munkahelyen dolgozik, olyan munkát végez, ahol nem lenne nehéz nap közben 1-2 órára időt szakítani egy ügyintézésre.

24. ábra. A munkaidő kötöttsége

(a munkát végző válaszadók körében, %, N=17 887)

*A feltett kérdés: Mennyire lenne megoldható az Ön számára, hogy 1-2 órára otthagyja munkahelyét, hogy személyes vagy családi ügyeit intézhesse?

Általánosságban elmondható, hogy mind a munkaidő kezdetét és végét illetően, mind pedig az esetleges munkanapon belüli rendkívüli távollétet könnyebben tudják kivitelezni a nappali munkarendű hallgatók, akik gyakrabban dolgoznak részmunkaidőben vagy alkalmi munkavállalással. Érdekesen rajzolódik ki ugyanakkor a nemek szerinti egyenlőtlenség az adatokból: miközben a férfi és a női munkavállalók nagyjából hasonló arányban dolgoznak teljes munkaidőben, részmunkaidőben illetve alkalmi munkavállalással (sőt, mind a részmunkaidő, mind az alkalmi munkavállalás egy kicsit jobban jellemzi a nőket, mint a

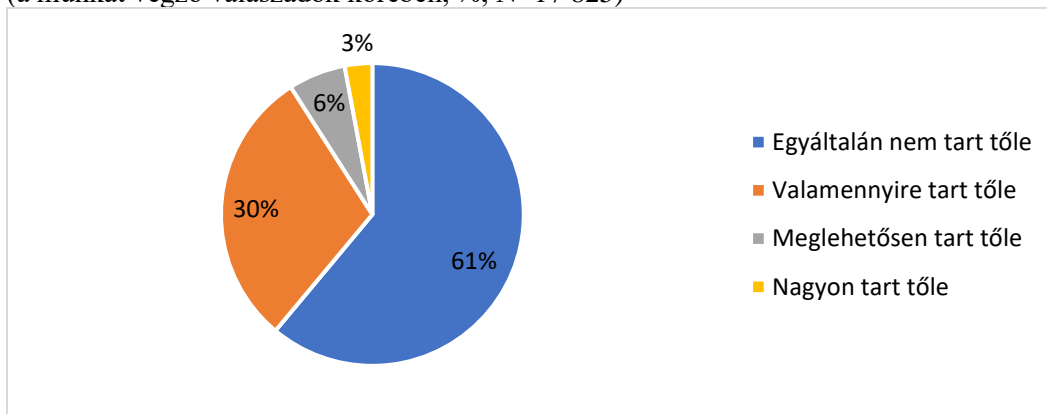
férfiakat), mégis az adatokból az derül ki, hogy a nők sokkal kötöttebbek a munkavégzésben. Esetükben nemcsak a munkaidő kezdete és vége tűnik kevésbé mozdíthatónak (a nők 37%-a dolgozik teljesen kötött munkaidőben, a férfiaknak pedig a 26%-a), hanem a női munkavállaló hallgatók gyakrabban jelölték meg azt a választ is (együttesen 31%-uk), hogy meglehetősen nehéz vagy nagyon nehéz lenne megoldani, ha napközben bármilyen ügyet kellene elintézniük. A két nem közötti eltérés még akkor is szignifikáns, ha csak a nappali munkarendű képzésre járó és munkát vállaló hallgatókra szűkítjük az elemzést, ami azt valószínűsíti, hogy a két nem esetében a munkajellemzők eltérőek lehetnek.

Végezetül azt kérdeztük meg a dolgozó hallgatóktól, hogy mennyire tartanak munkájuk elvesztésétől, illetve mennyire szeretnék ők maguk állást, munkahelyet változtatni, új munka után nézni.

A dolgozó hallgatók 61%-a egyáltalán nem tart attól, hogy elveszítheti jelenlegi állását, munkáját. 30% valamennyire tart tőle, 6% meglehetősen tart tőle és 3% nagyon tart tőle. Jobban megoszlanak a válaszok abban a tekintetben, hogy mennyire valószínű, hogy az elkövetkező 12 hónapban a hallgató maga változtatna állást vagy munkát. Ez a munkát vállaló hallgatók hattizede számára nem valószínű, négytizedük viszont elég valószínűnek vagy nagyon valószínűnek tartja a váltást.

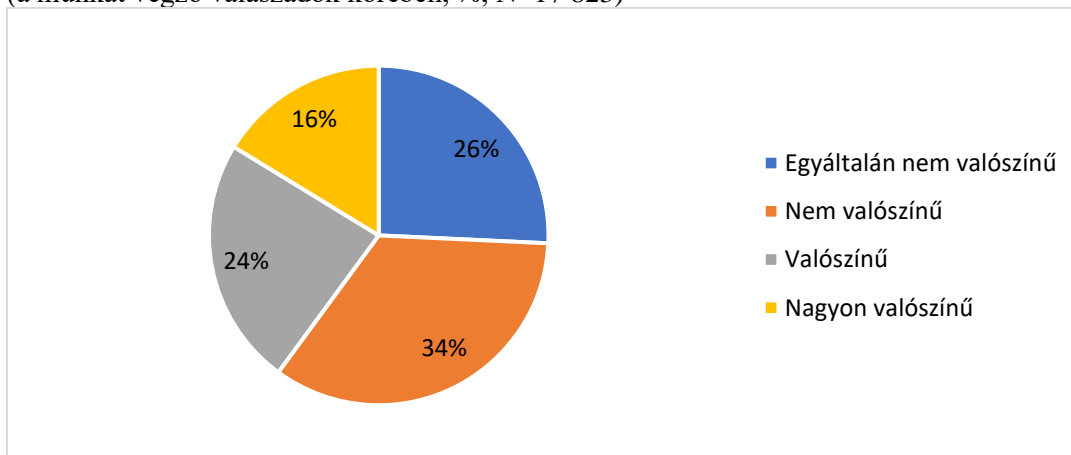
25. ábra. Mennyire tart attól, hogy elveszítheti a jelenlegi állását/munkáját?

(a munkát végző válaszadók körében, %, N=17 825)

26. ábra. Mennyire valószínű, hogy a következő 12 hónapban új munkahely után néz?

(a munkát végző válaszadók körében, %, N=17 823)

Munkavállalási attitűdök

Valamennyi hallgatót megkérdeztünk arról, hogy a képzés elvégzése után, egy jövőbeli munkavállalás esetén milyen preferenciáik vannak a munka jellegét, a munkakörülményeket, valamint a javadalmazást illetően. A válaszadók az iskolai osztályozás mintájára 1-től 5-ig értékelhették az egyes szempontokat, amelyekből összesen 20-at soroltunk fel a kérdőívben.

Az ötfokú skála átlagértékei alapján egyértelműen kirajzolódik, hogy az állásbiztonság és a munkakörülmények nagyon fontos szempontok a hallgatók számára, de ezzel szinte egyenértékűnek tekinthető az is, hogy érdekes legyen a végzett munka, s lehetőséget adjon a személyes képességek fejlesztésére, a fejlődésre, továbbképzésekre. Sokan tartják fontosnak a hiteles teljesítményértékelést, a valós teljesítmény elismerését, amelyekkel összhangban a legtöbbször számára az anyagi és a társadalmi megbecsültség is elsődleges. A munkakörülményeket illetően sokaknál játszik fontos szerepet a rugalmas munkaidő a munkahelyválasztás során. Nyilvánvalóan a hallgatók többsége a pályája elején áll, ezért még ha van is már némi munkatapasztalata, a vezetői pozíció mielőbbi megszerzése kevesebbek számára elsődleges cél, ugyanakkor a jó és gyors előrelépési lehetőségek már többek számára vonzóak.

Az adatokat képzési területek szerint vizsgálva néhány szempont mentén jelentős eltéréseket találunk, míg mások képzési területtől függetlenül egyaránt fontosak szinte valamennyi hallgató számára. Ez utóbbiak közé tartozik az állásbiztonság, a kellemes munkahelyi környezet, az érdekes munka, illetve az önálló munkavégzés lehetősége, továbbá a képességek fejlesztése, a továbbképzések és a munkateljesítmény hiteles értékelése.

Eltérések részben a jövedelmi elvárások terén rajzolódhatnak ki, míg az államtudományi, gazdasági, jogi területen tanulók számára a magas kereset fontos szempont, a bölcsészettudományi, a természettudományi, a hitéleti és a pedagógusképzés területén tanulók esetében az átlagérték alacsonyabb, ugyanakkor ezeken a képzési területeken is meghaladja a 4-es értéket. A megcélzott munka társadalmi hasznosságát különösen az orvos- és egészségtudományi területen, illetve a pedagógusképzésben tanulók értékelik nagyra (sorrendben a 6. illetve a 5. hely a szempontok között), míg az informatika területén tanulók számára ez a 20-as lista vége felé található (16. hely). A jó és gyors előrelépési lehetőségeket és a vezetői pozíció elnyerésének esélyét az államtudományi, a jogi és a gazdasági területen tanulók helyezték másoknál jobban előtérbe, amint ők ragaszkodnak az átlagosnál jobban a jó céges hírnévhez is, a jogi és államtudományi képzésben résztvevők számára pedig a magas társadalmi státusz, presztízs is fontos szerepet játszik egy majdani munkavállalás során.

Az elvárásokat nemek szerinti bontásban vizsgálva azt tapasztaljuk, hogy bár a jövedelem és béren kívüli juttatások mindkét nem esetében fontos szempontnak tekinthetők, a vezetői pozíció megszerzésének esélye a férfiak számára fontosabb. A nők esetében valamivel nagyobb hangsúlyt kap az állásbiztonság, a munka és a magánélet összehangolásának lehetősége, továbbá az is, hogy rugalmas munkaidőben dolgozhassanak. Valószínűleg a nők magasabb aránya a segítő szakmákban eredményezi azt, hogy a munkahelyi elvárások között a társadalmi hasznosság, a másoknak való segíteni tudás szintén a nők esetében kaptak magasabb átlagértékeket.

27. ábra. Munkavállalási attitűdök
(az 1-5 skála átlagértékei, N=28 606 – 28 680)

Az elvárásokat nemek szerinti bontásban vizsgálva azt tapasztaljuk, hogy bár a jövedelem és béren kívüli juttatások mindkét nem esetében fontos szempontnak tekinthetők, a vezetői pozíció megszerzésének esélye a férfiak számára fontosabb. A nők esetében valamivel nagyobb hangsúlyt kap az állásbiztonság, a munka és a magánélet összehangolásának lehetősége, továbbá az is, hogy rugalmas munkaidőben dolgozhassanak. Valószínűleg a nők magasabb aránya a segítő szakmákban eredményezi azt, hogy a munkahelyi elvárások között a társadalmi hasznosság, a másoknak való segíteni tudás szintén a nők esetében kaptak magasabb átlagértékeket.

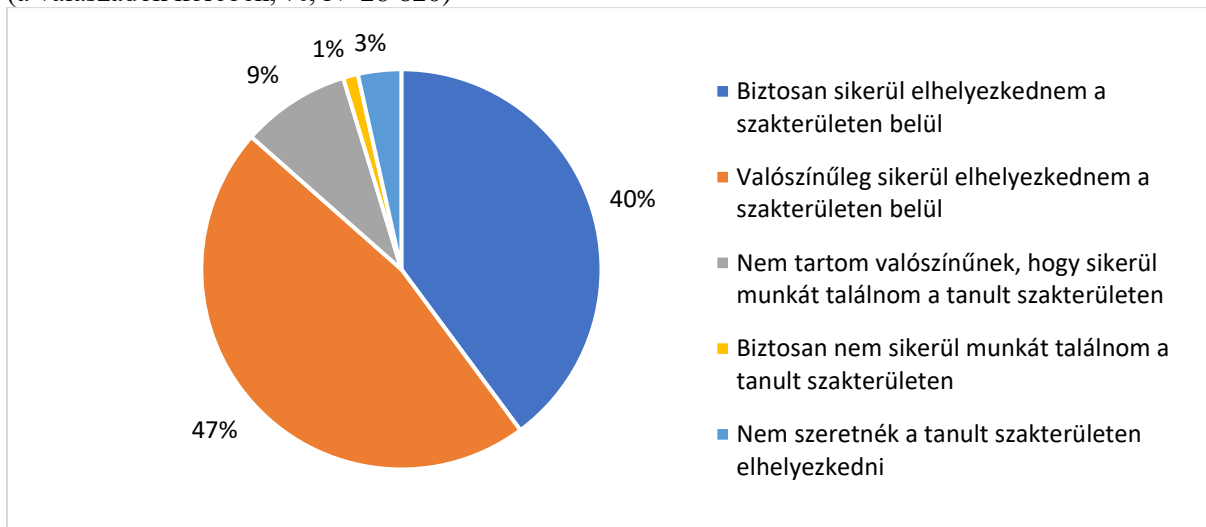
Munkaerőpiaci és jövedelmi várakozások

A hallgatókat arról is megkérdeztük, hogy mennyire tartják valószínűnek azt, hogy sikerül elhelyezkedniük a tanult szakterületen, illetve, hogy milyen jövedelmi várakozásaik vannak.

A válaszadók négytizede biztos abban, hogy a szakterületen el tud majd helyezkedni és további 47% is nagyon valószínűsíti ezt. Mindössze a hallgatók egytizede válaszolt úgy, hogy nem tartja valószínűnek az elhelyezkedést a szakterületen, vagy egyenesen kizárja azt, míg 3% azt jelezte, hogy nem kíván a tanult szakmában elhelyezkedni.

28. ábra. Mennyire tartja valószínűnek a szakterületen belüli elhelyezkedést a szakon szerzett diplomával?

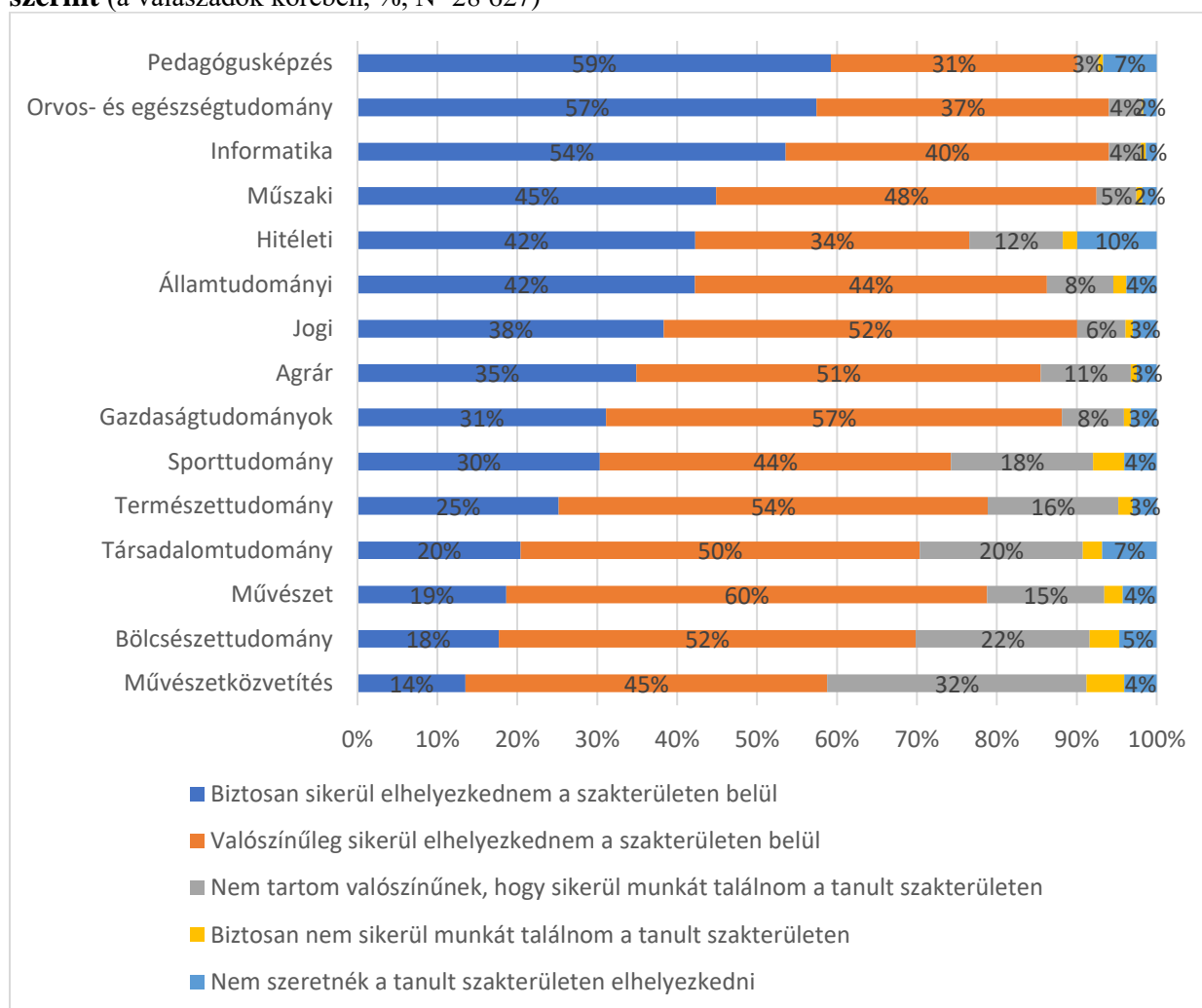
(a válaszadók körében, %, N=28 620)

Az osztatlan képzésben tanulók a legbiztosabbak abban, hogy találnak munkát a végzett szakjuknak megfelelő szakterületen (55%), akiket a mesterképzésben tanulók (44%), majd az alapképzésben tanulók követnek (35%). Alapképzésben a legmagasabb azoknak az aránya, akik valamelyest tartanak az elhelyezkedési nehézségektől, de ők is inkább csak valószínűsítik azt, hogy nem találnak majd a végzett szaknak megfelelő állást.

Képzési területek szerint is jelentősek az eltérések, a pedagógusképzésben, továbbá az orvos- és egészségtudományi területen tanulók körében a legmagasabb azoknak az aránya, akik biztosra veszik, hogy a tanult szakjuknak megfelelően tudnak elhelyezkedni és hasonlóan magas arányban gondolják így az informatika és műszaki területek hallgatói, míg az átlagosnál borúlátóbbak a művészetközvetítési, bölcsészettudományi és társadalomtudományi területeken tanulók.

29. ábra. A szakterületen belüli elhelyezkedéssel kapcsolatos várakozások képzési terület szerint (a válaszadók körében, %, N=28 627)

A frissdiplomásként elérhető jövedelemmel kapcsolatban a hallgatóknak két kérdést tettünk fel: az egyik a kérdezett által végzett szak frissdiplomásainak becsült átlagos havi nettó jövedelmére irányult (*Mennyire becsülné átlagosan az Ön szakján végzett frissdiplomások havi nettó átlagkeresetét?*), a másik pedig arra a nettó átlagkeresetre volt kíváncsi, amit a hallgatók – majdani végzettként – a maguk számára elegendőnek tekintetének. (*Mi az a havi nettó átlagkereset, amellyel frissdiplomásként Ön személy szerint elégedett lenne?*)

A hallgatók mintegy ötöde egyik kérdésre sem tudott/akart válaszolni, a többiek körében pedig a becsült átlagkereset havi átlagértéke nettó 396 078 forint, az elvárt kereset 483 413 forint, az átlagértékek mögött azonban jelentős eltérések húzódnak meg.

6. táblázat. Jövedelmi várakozások és igények

	Becsült jövedelem a szak végzettjeire (%)		Elvárt jövedelem a saját végzettséggel (%)	
max. 250 ezer Ft	16,0	20,9	3,6	4,7
251-350 ezer Ft	23,9	31,2	17,6	23,0
351-500 ezer Ft	26,4	34,4	35,0	45,7
500 ezer Ft-nál több	10,3	13,5	20,4	26,6
nem válaszolt	23,4	-	23,4	-
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0
Átlagérték ² (nettó, Ft)	396 078		483 413	

Az alapképzésben tanulókhoz képest a mesterképzésben résztvevők átlagosan 40-60 ezer forinttal magasabb havi nettó jövedelmet várnak el, illetve becsülnék a jelenlegi végzettségre vonatkozóan. A legalacsonyabb becsült kereseteket a hallgatók a pedagógusképzési, bölcsészettudományi, természettudományi és sporttudományi területekhez, továbbá a művészeti képzési területhez társítják.

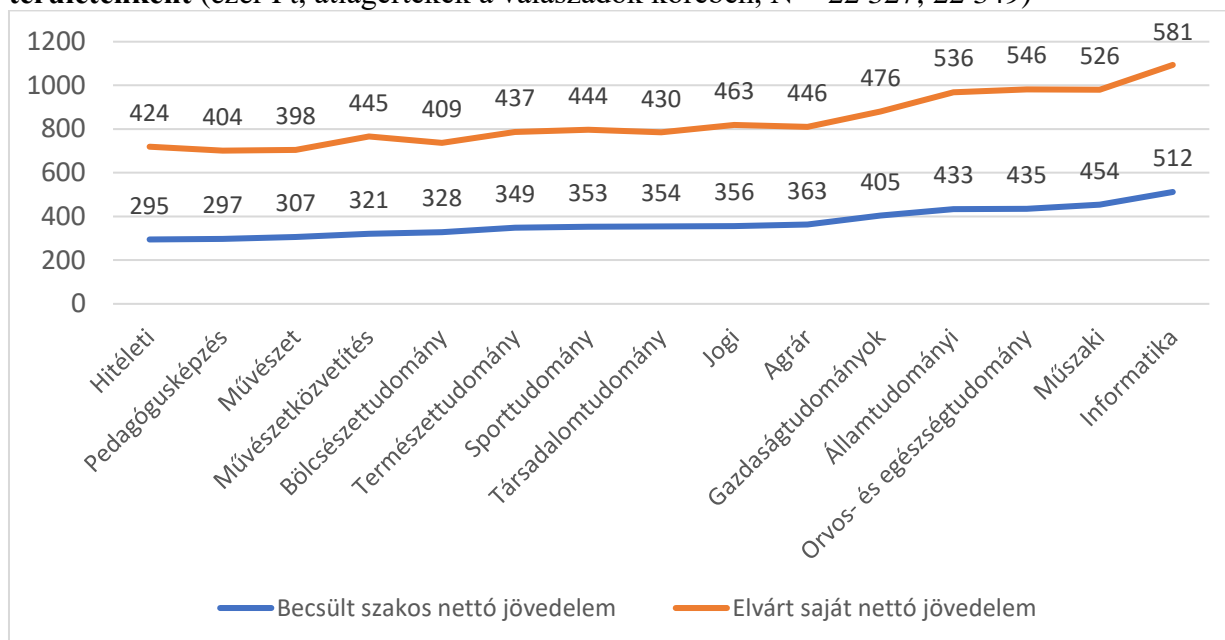
A becsült és az elvárt keresetek képzési terület szerinti összevetése egyrészt azt mutatja, hogy a két érték között minden szakterületen jelentős, legalább 70 ezer forint az eltérés, vannak azonban olyan képzési területek, ahol az elvárt és a becsült jövedelem közötti különbség megközelíti vagy meghaladja a havi 100 ezer forintot. Az átlagosnál nagyobb a távolság a becsült és az elvárt jövedelem között a hitéleti, a művészetközvetítés és a pedagógusképzés területen (itt jegyezzük meg, hogy amint a módszertani útmutatóban is írjuk, a hitéleti képzésre besorolt képzések egy része szintén a tanárképzés kategóriájába tartozik). Az orvos- és egészségtudományi területen is magas az eltérés a nettó átlagjövedelem e két formáját tekintve. A két legmagasabb becsült keresettel jellemezhető területen, a műszaki és az informatikai diploma esetében áll egymáshoz a legközelebb a két szám, de a gazdasági területen is viszonylag kicsi az eltérés – a vélelmezett nettó keresetek tehát itt közelítik meg leginkább az elvárásokat.

Az osztatlan képzésben a legnagyobb, közel 120 ezer forint az eltérés abban a tekintetben, hogy mekkora tényleges jövedelmet becsülnék és mennyivel lennének elégedettek a hallgatók. Míg a nappali és a részidős képzésben tanulók esetében nincs különbség abban a tekintetben, hogy mennyire becsülik a jelenleg elérhető jövedelmet, nagyobb eltérést találunk abban, hogy saját maguk számára milyen jövedelemmel lennének elégedettek a hallgatók frissdiplomásként, ebben a vonatkozásban a nem nappali munkarendű hallgatók magasabb bérral lennének elégedettek. Ez valószínűleg részben az erőteljesebb munkaerőpiaci beágyazódással, részben az életkorral hozható összefüggésbe, hiszen a 30 év feletti hallgatók – akik között jelentős arányban vannak a részidős képzésekben tanulók – bérelvárásai mintegy 50 ezer forinttal magasabbak, mint a 25 év alattiaké. A nemek szerinti bontásban is mutatkoznak eltérések: a női hallgatók nemcsak, hogy alacsonyabbra becsülik a szakterületükön elérhető jövedelmeket, de jövedelmi elvárásaik is alacsonyabbak a férfiakénál, mintegy 80 ezer forinttal alacsonyabb átlagjövedelemmel is elégedettek lennének. Ennek magyarázatához persze érdemes szem előtt

² Az átlagérték számításához a szélsőségesen alacsony értékeket (50 ezer Ft alatt) és a szélsőségesen magas értékeket (2,5 millió Ft felett) nem vettük figyelembe.

tartani a képzésterületi sajátosságokat is, hiszen egyes – viszonylag alulfizetett szakmákban – jóval magasabb a nők aránya.

30. ábra. A hallgatók által becsült és elvárt frissdiplomás nettó jövedelmek képzési területenként (ezer Ft, átlagértékek a válaszadók körében, N = 22 327; 22 349)

Végzés utáni kilátások

Az adatbázisban 4865 olyan hallgató található, aki úgy válaszolt, hogy várhatóan 2023-ban befejezi a jelenlegi képzést. Közülük 58% tanul alapképzésben, 28% mesterképzésben és 14% osztatlan képzésben. A nappali munkarendű hallgatók aránya 64%, 34% pedig levelező képzésben vesz részt. Az alapképzésben végzés előtt állók tipikusan 2019-ben, illetve 2020-ban kezdték meg tanulmányaikat (80%), 12% azonban ennél korábban és 8% ennél később. A mesterképzésben végzés előtt állók 88%-a 2021-ben vagy – kisebb részt – 2022-ben kezdte meg a tanulmányait, 12% pedig 2018-ban vagy azt megelőzően. Az osztatlan képzésben végzés előtt állók 87%-a 2016–2018 között kezdte meg tanulmányait.

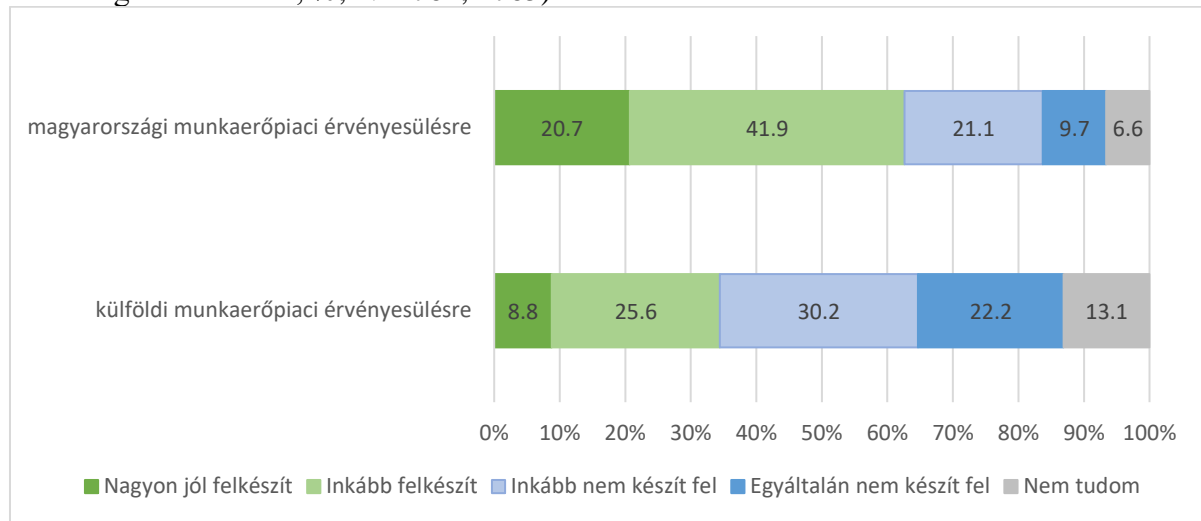
Munkaerőpiaci felkészültség

A kérdőívet kitöltő végzős hallgatók túlnyomó többsége egyetért abban, hogy a képzés felkészíti őt a hazai munkaerőpiaci érvényesülésre, s ennél valamivel kevesebben vannak, akik ugyanezt gondolják a külföldi munkaerőpiacra való felkészítésről. A külföldi munkavállalás kapcsán többen jelezték bizonytalanságukat is a kérdés megítélésében.

Az adatok munkarend (nappali – nem nappali) és képzési terület szerint mutatnak jelentősebb eltéréseket. Egyrészt mind a hazai, mind pedig a külföldi munkavállalás szempontjából felkészültebbnek érzik magukat a nem nappali képzésben tanulók, ami összefüggésben lehet azzal, hogy sokan közülük már eleve munkatapasztalat birtokában vágnak bele a felsőfokú tanulmányokba, illetve jelenleg is dolgoznak. Másrészt láttuk korábban, hogy a részidős hallgatók esetében a végzett munka gyakrabban illeszkedik a jelenlegi tanulmányokhoz, emiatt

valószínűleg a felsőoktatásban tanultakat már a jelenlegi munkaerőpiaci helyzetükben is jobban tudják a gyakorlatban hasznosítani.

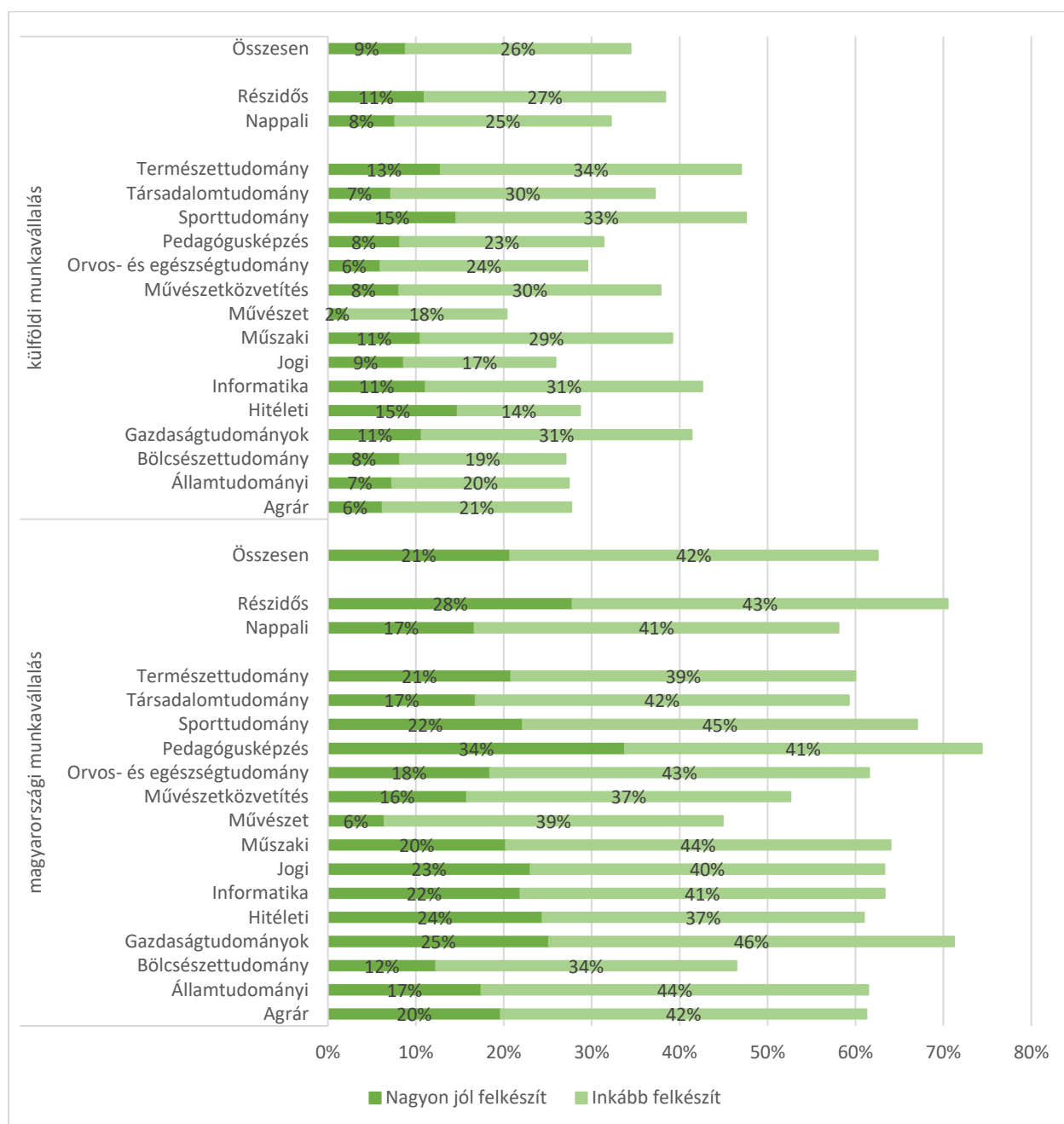
31. ábra. A felsőoktatás munkaerőpiaci felkészítő szerepének értékelése* (a végzés előtt álló hallgatók válaszai, %, N=4761; 4765)

*A feltett kérdés: Véleménye szerint jelenlegi tanulmánya mennyire készíti fel Önt a későbbi...?

Képzési területek szerinti összevetésben a felsőoktatás nemzetközi munkavállalásra felkészítő szerepét leginkább a sporttudományi, az informatikai, a műszaki, a gazdaságtudományi és a természettudományi képzések esetében értékelik a hallgatók pozitívan, míg a hazai munkaerőpiaci felkészítéssel elégedettek aránya a pedagógusképzésben és a gazdaságtudományi képzésben tanulók körében a legmagasabb, ugyanakkor ez részben összefügghet ezeken a területeken a nem nappali képzésben résztvevők magasabb arányával is. A válaszokat az is befolyásolhatja, hogy egy-egy képzési terület jellemzően mennyire gyakorlatorientált szakokat tömörít, mennyire képez a hagyományos értelemben felfogott munkaerőpiacra. Ebben a tekintetben a művészet képzési terület szakjai mind hazai, mind pedig nemzetközi vonatkozásban sajátos helyzetben vannak, amit a válaszok is tükröznek.

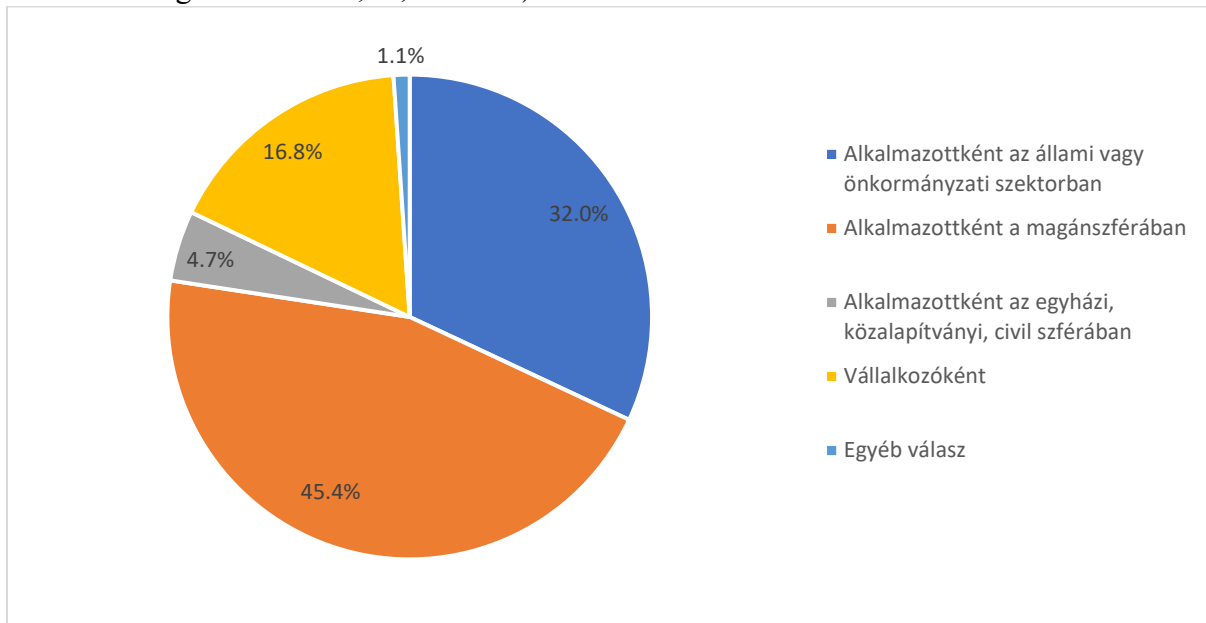
32. ábra. A felsőoktatás munkaerőpiaci felkészítő szerepének értékelése képzési terület és munkarend szerint (a végzés előtt álló hallgatók válasza, %, N=4761, 4765)

Munkavállalási szándék

A végzés előtt álló válaszadók csaknem fele (45%) a magánszektorban helyezkedne el legszívesebben, 32%-uk az állami/önkormányzati szektorban remél állást végzés után, 5% a nonprofit szférában, míg 17% vállalkozóként dolgozna. Néhányan egyéb választ jelöltek meg, részben az előzőek valamiféle kombinációjára gondolva, részben arra utalva, hogy nem a szektor jellege, hanem inkább az ajánlat egyéb paramétereit szerint döntenének, vagy akadémiai pályán, kutatóként képzelik el a jövőjüket.

33. ábra. A felsőoktatási tanulmányok befejezése után preferált munkavégzés* (a végzés előtt álló hallgatók válaszai, %, N=4650)

*A feltett kérdés: Milyen típusú munkahelyen szeretne dolgozni diplomásként?

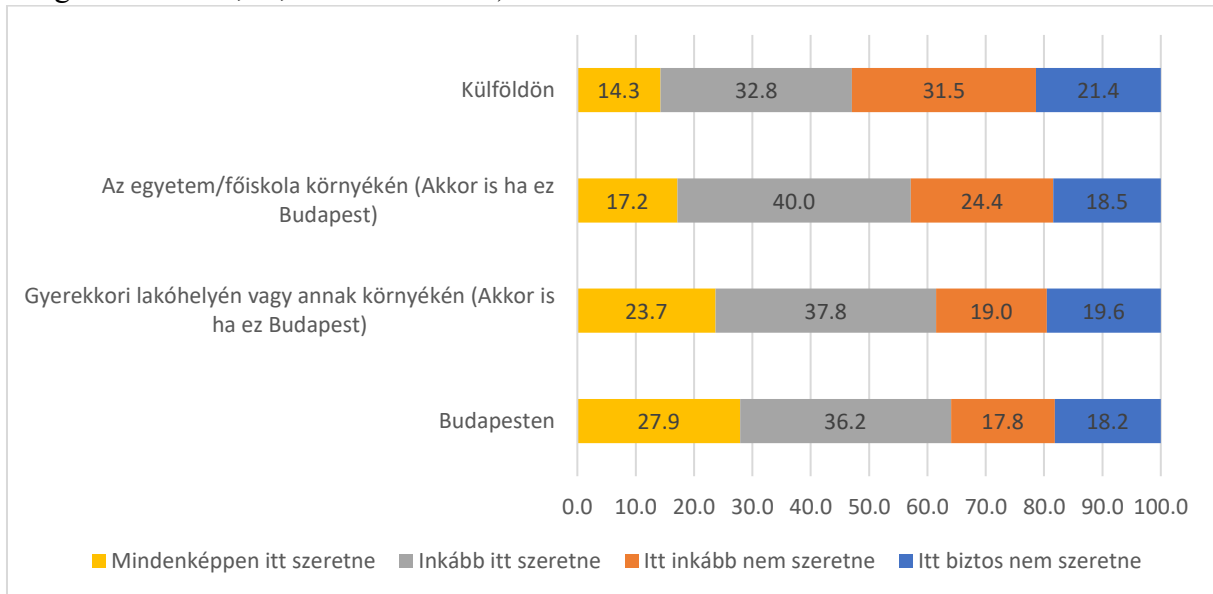
A nappali képzésben végzés előtt állók összességében gyakrabban választanák munkahelyül a magánszektort (49%), míg a részidős képzésben tanulók az állami, önkormányzati szegmenst (38%). A válaszokat képzési területi bontásban vizsgálva láthatóvá válik, hogy a hallgatók többé-kevésbé tisztában vannak a végzés utáni foglalkoztatási jellemzőkkel saját szakterületükön. A művészeti képzésben végzők 44%-a például önálló vállalkozóként képzei el magát, de az agrár területen tanulók egyharmada is ezt a formát jelölte. Az átlagosnál magasabb a vállalkozói munkavállalás preferenciája a gazdaságtudományi és a sporttudományi képzésben is (24-26%), míg az átlagosnál alacsonyabb (6-10%) az államtudományi, a pedagógus és az orvos- és egészségtudományi területen, illetve a valamely természettudományi szakot végzők körében. Az állami/önkormányzati szektor legmagasabb aránya az államtudományi területen figyelhető meg (74%), de a pedagógusképzésben (56%), illetve az orvos- és egészségtudományi képzésben (58%) is jóval magasabb az átlagosnál. A jövőbeli foglalkoztatás esetében a magánszektort megjelölők aránya az informatika (78%), a gazdaságtudományok (62%) és a természettudományok (57%) területeken a legmagasabb.

A végzés előtt állók túlnyomó többsége (71%) teljes munkaidőben dolgozna, 27%-uk részmunkaidőben, míg 2% azoknak az aránya, akik ennél is kisebb óraszámban, vagy egyáltalán nem dolgoznának, ha megtehetnék. A válaszokban leginkább nemek szerint mutatkozik eltérés, míg a férfiak 22%-a preferálná a részmunkaidőt és 76%-uk a teljes állást, addig a nők 31%-a dolgozna részmunkaidőben és 66%-uk teljes munkaidőben.

Amennyiben a végzés utáni munkavállalás helyszínét vizsgáljuk, feltűnő, hogy nagyon magas – a 14 éves kori lakóhelyi arányuknak mintegy háromszorosa – azoknak a végzősöknek az aránya, akik mindenképpen vagy inkább Budapesten szeretnének dolgozni. A végzős hallgatók 64%-a tartozik ebbe a csoportba, közülük 28% mindenképpen a fővárosban képzei el leendő munkahelyét. Gyerekkori lakóhelyét a végzősök 24%-a választaná biztosan a munkavégzés

helyszínéként, s további 38% is inkább itt dolgozna, a főiskola/egyetem településének ennél valamivel kisebb a vonzereje.

34. ábra. A felsőoktatási tanulmányok utáni munkavégzés helyszíne (a végzés előtt álló hallgatók válasza, %, N=4636 – 4686)

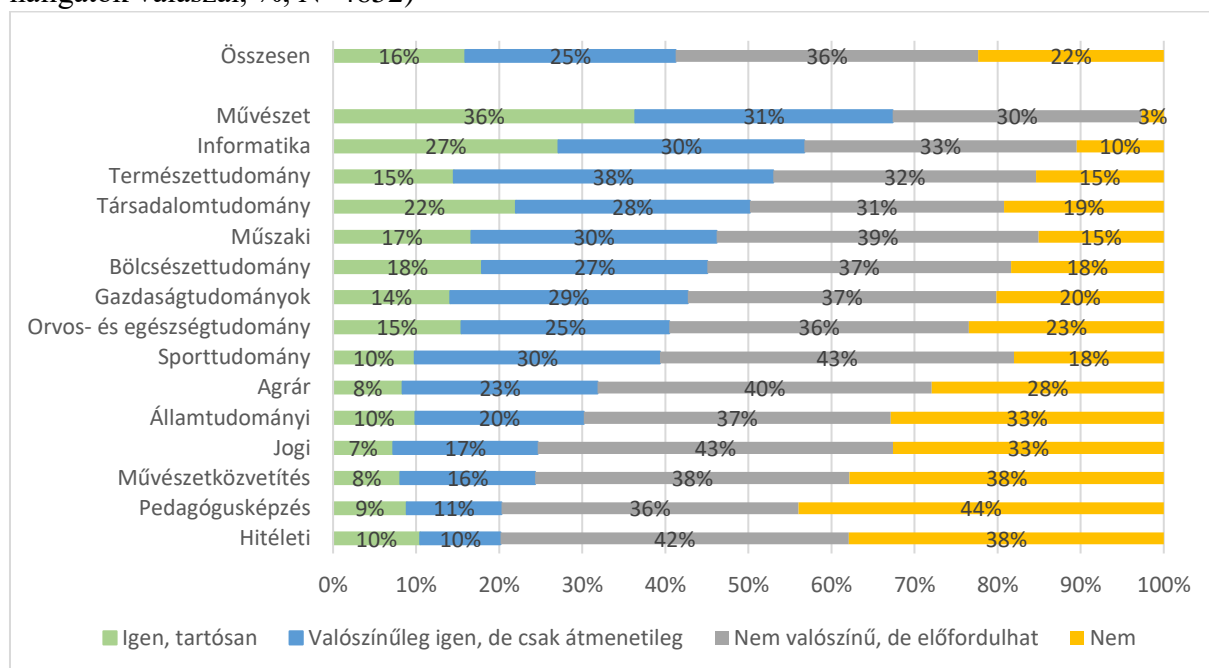

A fővárosban tanulók összességében jóval magasabb arányban szeretnék Budapesten dolgozni, mint a vidéki intézményekbe járók. A nappali munkarendűek is az átlagosnál gyakrabban ragaszkodnának egy fővárosi munkahelyhez. A gyermekkorukban Budapesten lakók 52%-a mindenképpen a fővárosban dolgozna, 38%-uk pedig inkább itt dolgozna, a vidéki származású hallgatóknak pedig az ötöde ragaszkodik mindenképpen Budapesthez, s további 36%-uk inkább itt szeretne dolgozni. Hasonló arányban vannak ugyanakkor a 14 éves korukban valamely vidéki településen élők között azok is, akik gyermekkori lakóhelyükön vagy annak környékén dolgoznának szívesen. A vidékről származó hallgatók közül leginkább az agrárképzésben és a pedagógusképzésben tanulók jelezték azt (közel háromnegyedük), hogy mindenképpen vagy inkább a gyermekkori lakóhelyükön, illetve annak környékén szeretnék majd dolgozni, de az orvos- és egészségtudományi területen végzés előtt állók közel kétharmada is így választott.

Külföldi munkavállalást jóval kisebb arányban terveznek a hallgatók, de 47%-uk számára ez is reális alternatívaként jelenik meg. Az átlagosnál gyakrabban tartják elképzelhetőnek a külföldi munkavállalást a nappali képzésben végzés előtt állók és a fővárosi intézményekben tanulók, a képzési területek közül pedig a művészeti (64%), a természettudományi (54%) és az informatika képzésekben tanulók (62%). A végzősök közül a nagyobb létszámmal jellemezhető képzési területek közül a pedagógusképzésben (29%) és a jogi képzésben (32%) tanulók gondolkoznak a legalacsonyabb arányban külföldi munkavállaláson.

Ugyanezt a kérdéskört más oldalról is megvizsgálva az is kiderül azonban, hogy a külföldi munkavállalási szándék a legtöbbször csupán egy átmeneti időszakról szól, a végzősök 16%-a tervez tartós külföldi munkavállalást, míg 25%-uk inkább átmenetileg dolgozna külföldön. A képzési terület szerinti eltérések hasonló módon rajzolódnak ki.

35. ábra. Külföldi munkavállalási szándék képzési területek szerint (a végzés előtt álló hallgatók válaszhai, %, N=4652)

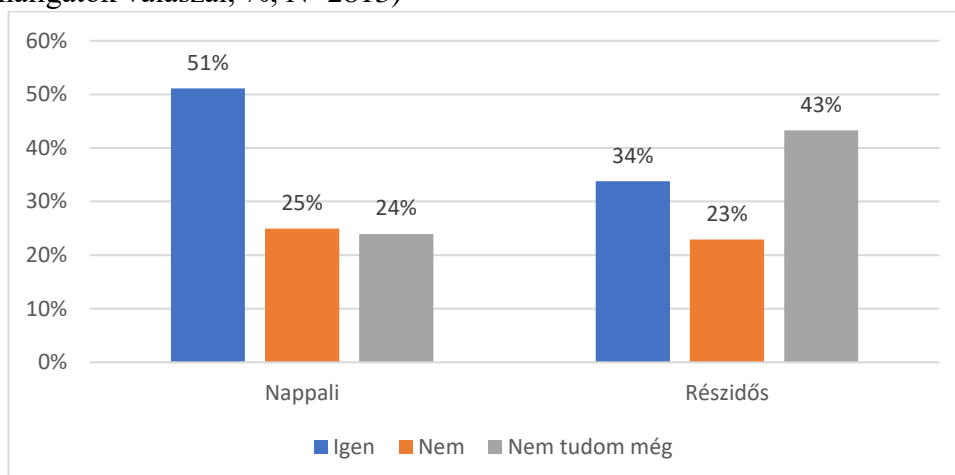

Továbbtanulási szándék mesterképzésben

Az alapképzésüket terveik szerint 2023-ban befejezőket (N=2830) mesterképzésben való továbbtanulási szándékukról is kérdeztük. A kérdőívet kitöltő alapképzésben végzés előtt állók 46%-a biztos abban, hogy továbbtanul majd mesterképzésben, 24%-uk biztos abban, hogy nem, míg 30% nem tudta még ezt a kérdés időpontjában. A nappali munkarendben tanuló utolsó évesek 51%-a jelezte, hogy biztosan tovább tanul mesterképzésben, szemben a részidős képzésben tanulók 34%-ával. Mindkét csoportban hasonló arányban vannak azok, akik határozottan azt állították, hogy nem kívánnak továbbtanulni (23% és 25%), míg a bizonytalanok aránya részképzésben jelentősen nagyobb (43%), mint nappali képzésben (24%). A férfiak és a kedvezőbb szülői iskolázottsági háttérrel rendelkezők (ahol legalább az egyik szülő diplomás) szintén gyakrabban jelölték meg azt a választ, hogy tovább szeretnének tanulni, és a fővárosi intézményekben tanulók is összességében magasabb arányban terveznek mesterképzésbe való továbblépést.

Képzési területek szerint az alapképzés után biztosan továbbtanulók aránya a természettudományi területen (83%) a legmagasabb, de a bölcsészettudományi területen (69%), a műszaki alapképzésben (60%), a társadalomtudományi területen (59%) és a hitéleti képzésekben (62%) is meghaladja az átlagot. A biztosan tovább nem tanuló alapképzésesek aránya a jogi (42%), az egészségtudományi (34%) és az informatikai (33%) képzési területek alapképzéseiben a legmagasabb.

36. ábra. Továbbtanulási szándék a hallgató munkarendje szerint (a végzés előtt álló BA/BSc hallgatók válaszai, %, N=2813)

A mesterképzésben továbbtanulni nem szándékozók döntésük háttéréről kérdezve leginkább munkaerőpiaci okok jelennek meg a válaszok között, s kevésbé olyanok, amelyek a jelenlegi felsőoktatási képzésből való kiábrándultsághoz köthetők. Különösen a nem nappali képzésben tanulmányaikat végzők körében jelenik meg akadályként az, hogy nem tehetik meg, hogy további tanulmányokat folytassanak, s ugyancsak ők jelezték gyakrabban a tanulmányok és a munkavégzés összeegyeztethetőségének problémáit, míg a nappali munkarendű alapképzésben résztvevők és mesterképzésben továbbtanulni nem szándékozók a munkatapasztalat megszerzését jelölték meg a leggyakrabban indokként, de ők adtak hangot gyakrabban csalódottságuknak is.

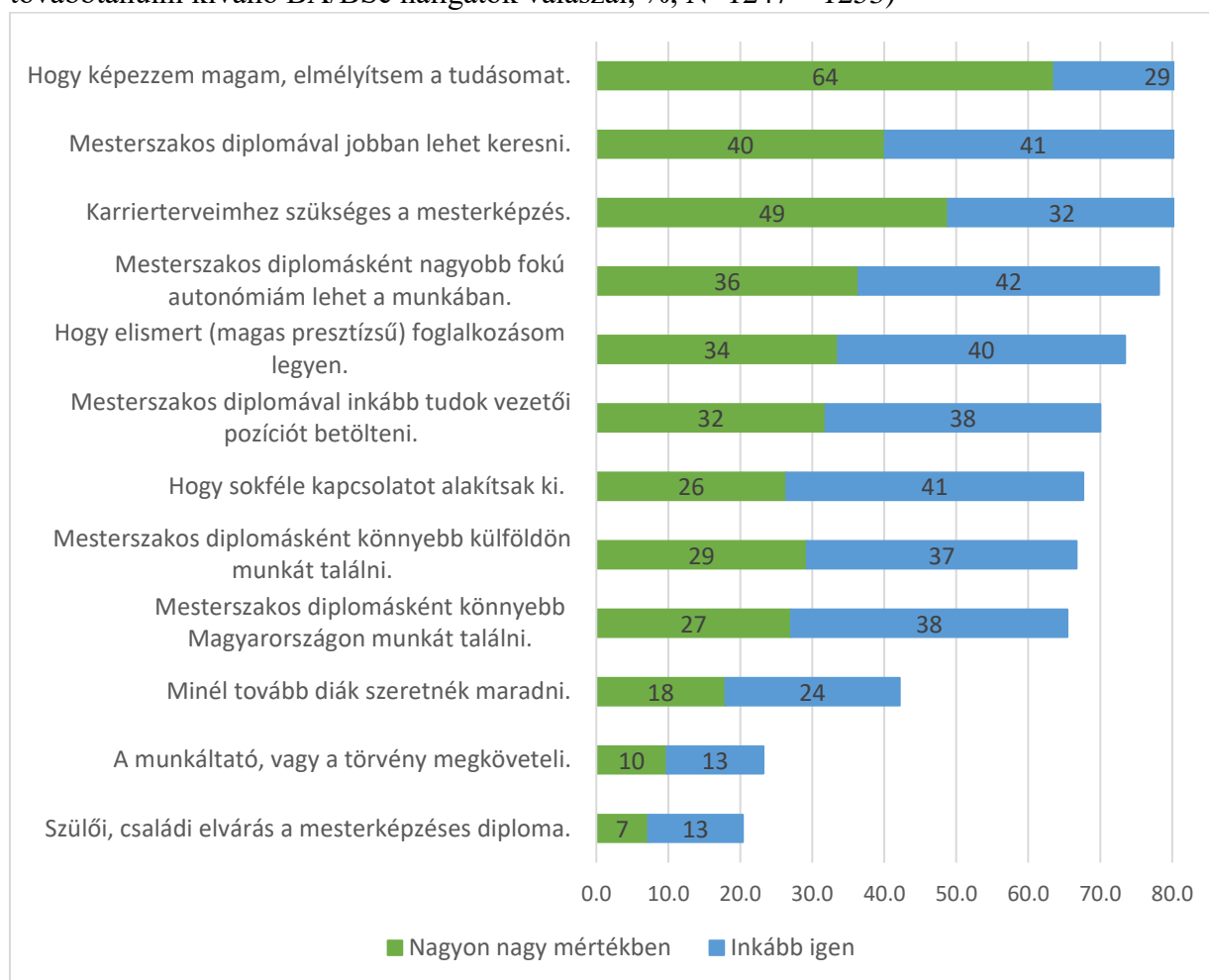
7. táblázat: A mesterképzés elutasításának indokai (a továbbtanulni nem kívánó végzés előtt álló BA/BSc hallgatók körében, %, N=665 – 673)

	Egyáltalán nem	Inkább nem	Inkább igen	Nagyon nagy mértékben
Nem látom a felsőbb tanulmányok hozzáadott értékét.	11,9	19,5	28,4	40,1
A mostani végzettségemmel is tudok állást találni.	7,4	9,7	39,9	42,9
Nem tehetem meg, hogy továbbra is tanuljak.	42,0	24,3	20,5	13,1
Nehezen tudom/tudnám a munkát és a tanulmányokat összeegyeztetni.	16,2	18,4	36,2	29,2
Csalódás volt a képzés.	26,1	28,1	22,9	22,9
Fontosabb a munkatapasztalat-szerzés, mint a mesterdiploma.	7,3	8,4	31,0	53,3
Már van egyetemi szintű vagy mesterképzéses diplomám.	82,4	6,7	5,7	5,2

A mesterképzésben továbbtanulni vágyók indokai teljes mértékben megegyeznek azzal, amit a már jelenleg is mesterképzésben lévők jelezték: a továbbtanulási motivációk között első helyen a tudásszerzés, a meglévő tudás elmélyítésének vágya áll (93% számára fontos vagy nagyon fontos szempont), amelyet a munkaerőpiaci szempontok követnek. Ide tartozik a jobb fizetés (81%), a jobb karrierlehetőségek (81%), a nagyobb fokú autonómia (78%) és a magasabb presztízsű munka (74%). Kevesek számára jelentkezik a mesterképzéses diploma családi

elvárásként (20%), munkáltatói vagy törvényi kötelezettségként (23%), s az is csupán 10-ből 4 hallgatót motivál valamelyest, hogy a mesterképzéssel meghosszabbítsa a diákéveit.

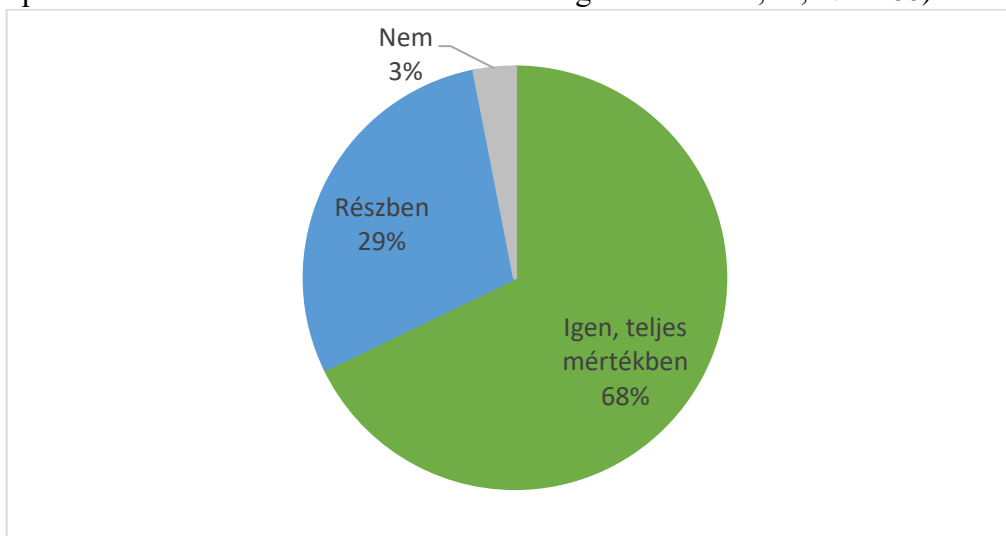
37. ábra. Továbbtanulási motiváció mesterképzésben (a végzés előtt álló, mesterképzésben továbbtanulni kívánó BA/BSc hallgatók válaszai, %, N=1247 – 1253)

Az egyéb válaszok között előfordult olyan, amelyik hosszabb távú karriercélokkal indokolta a választát (pl. PhD megszerzése, tudományos karrier), mások pedig az alapképzés után specializálódni szeretnének. Ők esetenként amellet érveltek, hogy számukra az alapképzés nem tekinthető teljes végzettségnek abban az értelemben, hogy az nem vezet az általuk vágyott végzettséghez, betölteni kívánt munkaerőpiaci pozícióhoz. Kisebb részben, de előfordult olyan válasz is, amely alapján az feltételezhető, hogy a végzős hallgató át szeretné képezni magát.

A legtöbben szakirányuknak megfelelően szeretnének továbbtanulni mesterképzésben, a végzés előtt álló BA/BSc hallgatók 68%-a válaszolt így. További 29% azoknak az aránya, akik részlegesen kapcsolódó területet választanának és mindössze 3% azoké, akik teljesen más képzési területen kívánnak mesterképzésben továbbtanulni. Ezek az arányok nagyon hasonlóak a jelenleg mesterképzésben tanulóknak a képzési terület illeszkedéséről adott retrospektív válaszaihoz.

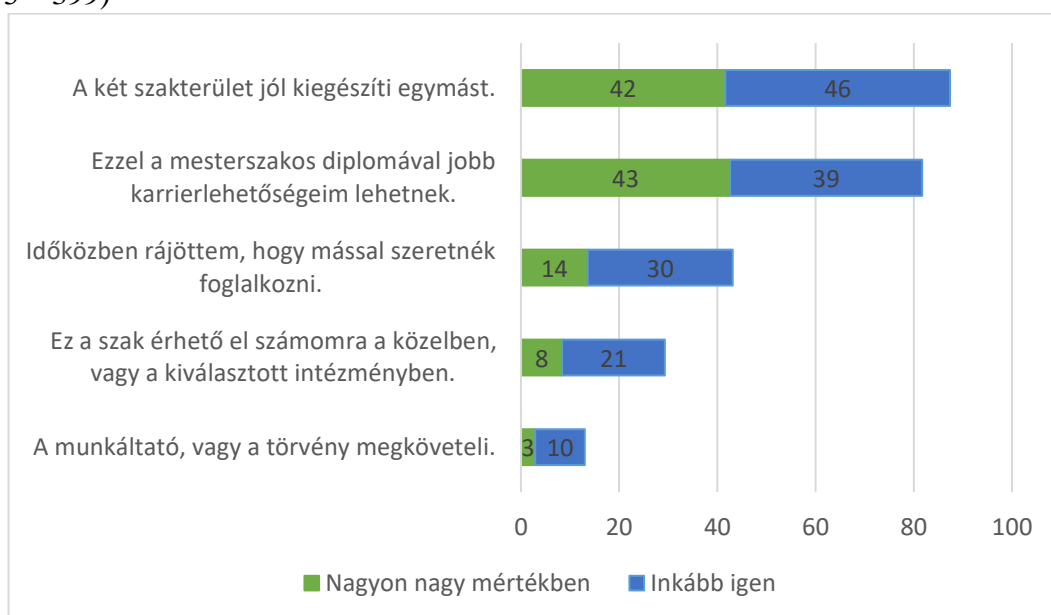
38. ábra. A tervezett mesterképzési szak képzési területi illeszkedése (a végzés előtt álló, mesterképzésben továbbtanulni kívánó BA/BSc hallgatók válaszai, %, N=1260)

Az agrár, a bölcsészettudományi, a művészeti és a természettudományi területeken a legmagasabb azoknak az aránya, akik mesterképzésben is ugyanazon a képzési területen kívánnak továbbtanulni, meghaladja a 80%-ot. A társadalomtudományi, államtudományi, egészségtudományi és a gazdaságtudományi területen tanulók körében egyharmad feletti azoknak az aránya, akik részlegesen illeszkedő szakot választanának.

A képzési terület részleges vagy teljes megváltoztatásában gondolkodók ugyanazokkal az érvekkel indokolták válaszukat, mint a jelenleg mesterképzést végzők és képzési területet módosítók. Miután többségében részleges eltérésről van szó, ezért ezúttal is a legtöbben azt jelölték meg, hogy a két szakterületnek kiegészítő funkciója van. Emellett hasonlóan sokan vannak, akik jobb karrierlehetőségekben reménykednek a (részleges) váltás révén.

39. ábra. A tervezett képzési terület váltás okai mesterképzésben (a végzés előtt álló, mesterképzésben nem azonos szakirányban tanulni kívánó BA/BSc hallgatók válaszai, %, N=393 – 399)

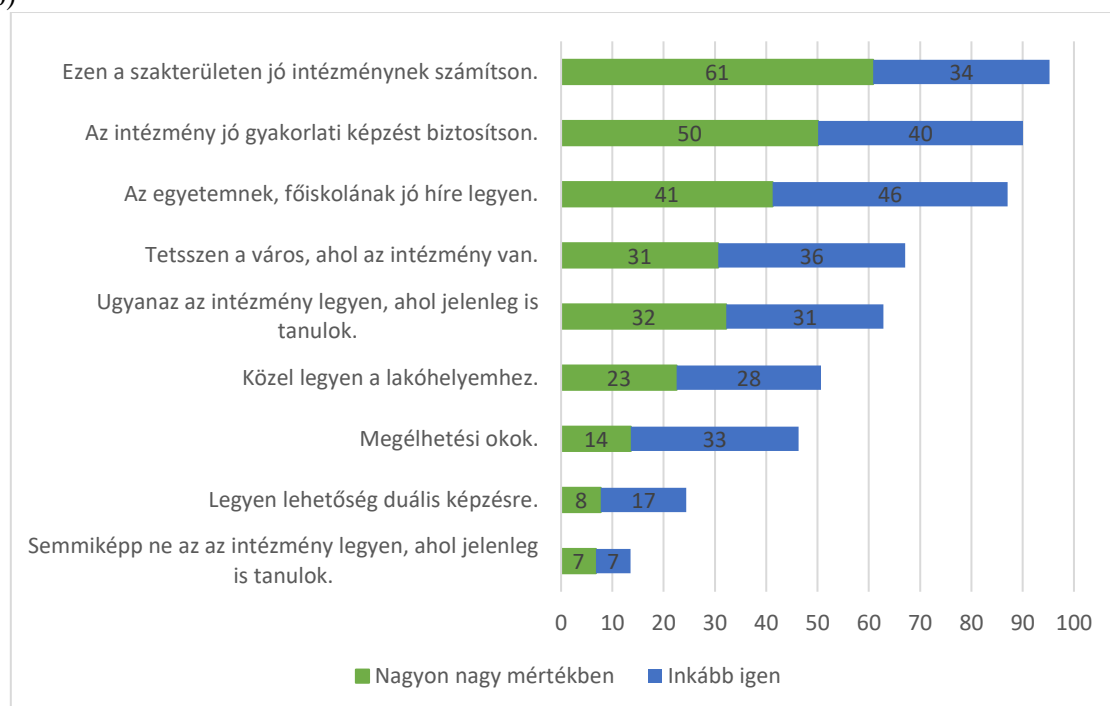

A mesterképzést tervező, jelenleg alapképzésben tanulók túlnyomó többsége Magyarországon folytatná tanulmányait (83%), 7,5% azoknak az aránya, akik külföldön tanulnának, míg 10% még nem tudja. A mesterképzést tervezők több mint fele (68%) jelenlegi intézményében szeretne továbbtanulni, 17% biztosan más intézményt választana és 15% még bizonytalan.

A hazai mesterképzéses tanulmányokat tervezők intézményválasztási szempontjait megvizsgálva a legfontosabbnak a képzés színvonala, gyakorlati jellege és az intézmény hírneve mutatkozik, hasonlóan a mesterképzésben jelenleg tanulók válaszaihoz. Ezt követik a megközelíthetőségi és egyéb szempontok, melyek között annak van a legkisebb szerepe, hogy mindenképpen a jelenlegitől eltérő intézmény kerüljön kiválasztásra.

40. ábra. Intézményválasztási szempontok a mesterképzésben továbbtanulni szándékozók körében

(a „nagyon nagy mértékben” és az „inkább igen” válaszok aránya a válaszadók körében, %, N=867 – 870)

Melléklet - Módszertani összefoglaló

Az adatfelvétel módszertana

A Diplomás Pályakövetési Rendszer 2023. évi adatfelvételének a módszere online kérdőíves megkérdezés volt a felsőoktatási intézmények közreműködésével. A kutatás a DPR kutatási programban résztvevő intézményekben a 2022/2023. tanév tavaszán aktív félévüket töltő hallgatók közül az alap-, mester- és osztatlan képzések hallgatóira terjedt ki³. Az alkalmazott kérdőív⁴ 2020-ban jelentős módosuláson esett át, míg a kutatásba bevont intézményi kör nem változott. 2023-ban a kérdőív törzskérdései megegyeztek az előző év kérdéseivel, csupán a tematikus blokkot tekintve történt változás. Elemzésünk a tematikus blokk kérdéseire adott válaszokat is tartalmazza.

Az online megkeresésre beérkezett anonim válaszokat a felsőoktatási intézmények gyűjtötték, kezelték és adták át az Oktatási Hivatal számára. Az adattisztítás után az adatbázis összesen 31 intézmény hallgatóinak válaszait tartalmazza, amelyet súlyozási eljárással tettünk országos szinten reprezentatívvá a hitéleti képzések kivételével⁵. A súlyozáshoz szükséges alapsokaságra vonatkozó statisztikai adatokat a Felsőoktatási Információs Rendszer (FIR) szolgáltatotta a 2022/2023. tanév második félévére vonatkozóan.

A kutatás kérdőíve a már megszokott módon az aktív hallgatóknak küldött intézményi e-mailben található linken volt elérhető, a kitöltés online felületen történt. A válaszadók által megadott adatokat az intézmények anonim módon kezelték, így a hallgatók utólagos azonosítására nincs mód. A kérdőívek egy egységes szerkezetben, kötelezően lekérdezendő központi blokk mellett intézmény-specifikus kérdésekkel is bővíthettek, azonban az országos adatbázis kizárólag a közös kérdőívelemek egységes szerkezetű adattartalmát foglalja magába. A kérdőívek kitöltése során a válaszok egy részét (képzési terület, képzési szint) a megkeresés alapjául szolgáló adatbázis felhasználásával az intézmények adták meg a központilag összeállított kódkészlet alapján.

A kutatás alapsokasága és a minta jellemzői

A FIR adatszolgáltatás alapján a 2022/23. tanév 2. félévének aktív hallgatói létszáma alap-, mester és osztatlan képzéseken összesen **218 369 fő** volt. Az adatfelvételek önkéntes válaszadás révén összeállt tisztított **adatbázisának elemszáma 29 210 fő**. Az átlagos válaszadási ráta **13,4 százalék**.

A súlyozás során az adatokat az alapsokasági arányokhoz igazítottuk, így a kutatás adatai országos érvényességgel bírnak a módszertani összefoglalóban leírtak figyelembevételével. Az

³ A kutatás intézményi döntés eredményeként kiterjedhetett a felsőfokú szakképzések, doktori képzések és a szakirányú továbbképzések hallgatóira is, ám ezeket az adatokat az országos adatbázis nem összesíti.

⁴ A 2021 tavaszi kérdőívek online elérhetősége:

https://www.felvi.hu/felsooktatasiinfo/dpr/online_kerdoivek/online_kerdoivek_2021tavasz

⁵ A hitéleti képzési területre vonatkozóan a beküldött adatok száma (347 érvényes válasz) meglehetősen nagy, ugyanakkor felhívjuk a figyelmet, hogy a válaszok nem reprezentálják teljes körűen a képzési terület valamennyi intézményét, képzését. Az e képzési terület alá sorolt szakok többsége tanári vagy teológiai képzés.

adatokat az IBM SPSS szoftvercsomag raking metodológiájával súlyoztuk képzési szint, képzési terület, nem és munkarend szerint. A munkarendet kétértékű változóval jelöltük, ahol a nappali munkarend mellett a „résztudós” kategória foglalja magába a levelező, esti és távoktatás képzésekben folytatott tanulmányokat. A súlyozási eljárás elvégzése után az adatbázis a képzési terület, munkarend, képzési szint és a hallgató neme szerint reprezentatívnak tekinthető az alapsokaságra nézve.⁶ Az alapsokaság, a súlyozatlan és a súlyozott minta a súlyképző változók mentén az alábbi megoszlásokat mutatja:

M1. tábla: Az alappopuláció, valamint a súlyozatlan és a súlyozott és minta megoszlása a súlyozáshoz használt változók szerint

		Alapsokaság		Súlyozatlan minta		Súlyozott minta	
		N	%	N	%	N	%
Képzési szint	Alapképzés (BA/BSc/BProf)	142949	65,5%	19911	68,2%	19122	65,5%
	Mesterképzés (MA/MSc)	33409	15,3%	3883	13,3%	4469	15,3%
	Osztatlan képzés	42011	19,2%	5416	18,5%	5620	19,2%
	<i>Összesen</i>	<i>218369</i>	<i>100,0%</i>	<i>29210</i>	<i>100,0%</i>	<i>29210</i>	<i>100,0%</i>
Képzési terület	Agrár	9490	4,3%	973	3,3%	1269	4,3%
	Bölcészettudomány	18493	8,5%	3455	11,8%	2474	8,5%
	Társadalomtudomány	12598	5,8%	1624	5,6%	1685	5,8%
	Informatika	19131	8,8%	2730	9,3%	2559	8,8%
	Jogi	12231	5,6%	2553	8,7%	1636	5,6%
	Államtudományi	4251	1,9%	686	2,3%	569	1,9%
	Gazdaságtudományok	43520	19,9%	6007	20,6%	5821	19,9%
	Műszaki	27948	12,8%	4266	14,6%	3738	12,8%
	Orvos- és egészség tudomány	29277	13,4%	1421	4,9%	3916	13,4%
	Pedagógusképzés	21858	10,0%	3363	11,5%	2924	10,0%
	Sporttudomány	4326	2,0%	449	1,5%	579	2,0%
	Természettudomány	5132	2,4%	1024	3,5%	686	2,4%
	Hitéleti	3409	1,6%	347	1,2%	456	1,6%
	Művészet	5565	2,5%	179	0,6%	744	2,5%
	Művészetközvetítés	1140	0,5%	133	0,5%	152	0,5%
	<i>Összesen</i>	<i>218369</i>	<i>100,0%</i>	<i>29210</i>	<i>100,0%</i>	<i>29210</i>	<i>100,0%</i>
	Munkarend	Nappali	165619	75,8%	23335	79,9%	22154
Résztudós		52750	24,2%	5875	20,1%	7056	24,2%
<i>Összesen</i>		<i>218369</i>	<i>100,0%</i>	<i>29210</i>	<i>100,0%</i>	<i>29210</i>	<i>100,0%</i>
A válaszadó neme	Férfi	99731	45,7%	11624	39,8%	13340	45,7%
	Nő	118638	54,3%	17586	60,2%	15870	54,3%
	<i>Összesen</i>	<i>218369</i>	<i>100,0%</i>	<i>29210</i>	<i>100,0%</i>	<i>29210</i>	<i>100,0%</i>

⁶ Mindazonáltal egyes képzési területek alacsony esetszáma miatt a két dimenzióval mélyebb bontástól lehetőség szerint érdemes eltekinteni.

A súlyváltozó az alábbi paraméterekkel írható le:

M2. tábla: A súlyváltozó paraméterei

Esetszám	29 210
Mean	1,0000
Std. Deviation	0,55176
Variance	0,304
Range	7,21
Minimum	0,50
Maximum	7,71